

Музично-Літературний Журнал  
Bandura  
Бандура



Year 9

СІЧЕНЬ — 1989 — JANUARY  
КВІТЕНЬ — 1989 — APRIL

Number 27-28



# “БАНДУРА”

## КВАРТАЛЬНИК

Видає Школа Кобзарського Мистецтва  
в Нью-Йорку

### РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, проф. Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій Олійник, Олесь Кузишин, д-р І. Маглай (Туб), д-р М. Рубінець (УНР).  
Англомовна: Ліда Чорна, Петро Матіяшек.  
Гол. редактор: Микола Чорний

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІЯЛИ ДО РЕДАКЦІЇ  
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA  
84-82 164th Street  
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

# “БАНДУРА”

A Quarterly Magazine Published  
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the “Bandura”.

### УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — \$14.00

Поодиноке число — \$7.00

Канада — 14 дол.

Інші країни — 15 дол.

Поодиноке число — 7 дол.

### SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — \$13.00

Per issue — \$6.50

All other countries:

Annually — \$14.00

Per issue — \$7.00

ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ  
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

для

ЖУРНАЛУ

„БАНДУРА”

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

журналу

„БАНДУРА”

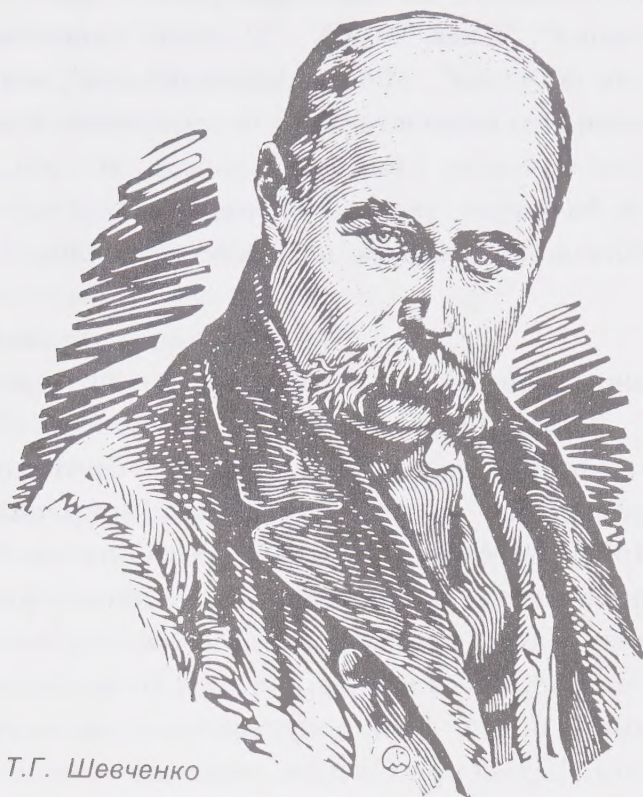
залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important  
Journal devoted to Ukrainian folk music.  
Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be  
published without your support

*До 175-річчя з дня народження Т. Шевченка*



Т.Г. Шевченко

В. Таловиря

## Т. Г. ШЕВЧЕНКО І УКРАЇНСЬКИЙ КОБЗАРСЬКИЙ ЕПОС

Шевченко часто називав себе кобзарем. "Кобзарем" назвав він і свою першу друковану книжку поезій. Цим самим великий поет ніби ототожнював себе з українськими кобзарями — єдиними професіональними носіями української народної "музи радості і печалі". З того часу і до наших днів у пам'яті і в свідомості народній дорозі ім'я Тараса Шевченка міцно пов'язане з кобзарською долею.

Чим же характеризуються зв'язки Шевченка з українською кобзарською традицією, з кобзарським епосом? Відповідь на це питання частково міститься у такому висловлюванні поета:

Недавно хтось у пресі порівнював наші, тобто українські, історичні думи з рапсодіями хіоського сліпця, прабатька епічної поезії. Я сміявся з якого

---

Із збірника "Шевченко і музика", В-во "Мистецтво", К., 1966. Зберігаємо правопис оригіналу.



чванливого порівняння, а тепер, як розібрав та розжував, то відчуваю, що той, хто порівнював, має рацію, і, зі свого боку, я готовий навіть збільшити його порівняння. Я читав, — розуміється, у перекладі Гнідича — і вичитав, що у Гомера нема нічого подібного до наших історичних дум-епопей, як, наприклад, думи "Іван Коновченко", "Сава Чалий", "Олексій, попович пирятинський", або "Втеча трьох братів із Азова", або "Самійло Кішка", або, або, — та їх і не перечислиш. І всі вони такі велично-прості та прекрасні... Коли б воскрес сліпець хіоський та послухав хоч одну з них від такого ж, як і він, сліпця, кобзаря або лірника, то розбив би ущент свою козубеньку, що її звуть лірою, і став би міхоношею і найубогішого з наших лірників, назвавши себе публічно старим дурнем.<sup>1</sup>

(*"Мандрівка з приємністю і не без моралі"*).

В цьому висловлюванні поряд з добре відомими назвами дум, такими, як "Іван Коновченко", "Олексій Попович", "Самійло Кішка", "Втеча трьох братів з Азова", Шевченко наводить і назву "Сава Чалий". Проте думи з такою назвою серед записів українського фольклору немає. Щоправда, є багато записів історичної пісні "Про Саву Чалого". Її мабуть, і мав на увазі поет.

Дуже важко припустити, що Шевченко не відчував різниці між думами й історичними піснями. Таке припущення спростовують численні згадки в його художніх творах, де описуються кобзарі і їх спів. Наведемо кілька прикладів.

В густій на тихій октаві бурі почувалася мені сумовито-тужлива мелодія нашої народної думи, "Думи про Олексія, пирятинського поповича"... Мелодія, якій я почав вторувати, переходить у речитатив і помалу затихає, мов безнадійні стогони мученика, що вмирає самотній...

Це був справжній лірник. Він сів біля самого дормезу, поклав ліру на коліна і почав настроювати... Старий тихо кивнув головою, обернувши колесо ліри, програв прелюдію, почав речитативом тужливу рапсодію про славного лицаря Івана Коновченка.<sup>2</sup>

(Там же).

З наведених прикладів видно, що там, де йдеться про думу, Шевченко обов'язково згадує про речитацію, яка справді переважає в думах.

Якщо в тому чи іншому поетичному творі мова заходить про думу або коли автор саме її має на увазі, він обов'язково підкреслює, що дума не співається, а "розказується". Взяти хоча б такий приклад, де йдеться про думи, що оспівували боротьбу українського народу з панською Польщею під проводом Богдана Хмельницького ("Іржавець"):

*Розказали кобзарі нам  
Про війни і чвари,  
Про тяжкеє лихоліття...  
Про лютії кари,  
Що ляхи нам завдавали —  
Про все розказали.*

1. Т. Шевченко, Повне зібрання творів в десяти томах, т. IV, Вид-во АН УРСР, стор. 237.

2. Т. Шевченко, Повне зібрання творів в десяти томах, т. IV, стор. 237 (підкреслення наше. — В.Т.).



Навпаки, коли Шевченко малює кобзаря або лірника, який співає побутових пісень, а також пісень історичних, то тут слово "розказувати" замінюється словом "співати" ("Перебендя"):

Перебендя старий, сліпий —  
Хто його не знає?  
Він усюди вештається  
Та на кобзі грає.

.....  
Заспіває про Чалого,  
На Горлицю зверне;  
З дівчатами на вигоні —  
Гриця та веснянку.  
А у шинку з парубками —  
Сербина, Шинкарку;  
З жонатими на бенкеті,  
(Де свекруха злая),  
Про тополю, лиху долю,  
А потім — У гаю;  
На базарі — про Лазаря,  
Або, щоб тее знали,  
Тяжко-важко *заспіває*,  
Як Січ руйнували.

Вже з цього невеликого віршованого уривка поезії Шевченка видно, як вірно поет малює самого кобзаря, описує його репертуар, характеризує манеру виконання різноманітних творів відповідно до їх змісту. Не випадково тут не названа жодна дума, яка повинна була "розказуватись". Зате пісні, які саме співаються, а не "розказуються", тут перелічені: "Про Саву Чалого", "Про руйнування Січі" (історичні), "Про Лазаря" (релігійна) та ряд побутових.

Надзвичайно точний опис кобзаря і виконуваного ним типового репертуару можна знайти в поемах "Гайдамаки", "Слепая" та в багатьох інших творах Шевченка. У свій час Іван Франко зазначав, що "живі враження кобзарів і кобзарських пісень мусили у Шевченка бути дуже сильні і численні, коли по десятилітній розлуці з Україною (від 1829 до 1839) він, виступаючи на поле літературне, майже шокрок малює образи кобзарства".<sup>3</sup> Це зауваження Франка може дещо прояснити факт віднесення Шевченком історичної пісні "Про Саву Чалого" до дум, оскільки після того, як поет чув її в живому звучанні на Україні і вірно її визначив, зокрема у "Перебенді" (в 1839 році), пройшло близько півтора десятиріччя і з них — десять страшних років заслання далеко від рідної України.

Між іншим, і значно пізніше М. В. Лисенко вказував на деклямаційність цієї пісні і радив їй "надто в першій половині... речитативом виконувати".<sup>4</sup> Очевидно, слід припустити, що Шевченко чув цю пісню саме в такому деклямаційно-речитативному виконанні і тому пригадав її в 1856 році в засланні як думу.

Торкаючись дум та історичних пісень, що їх знав Шевченко, не можна не

3. Ів. Франко, Вибрані статті про народну творчість, Вид-во АН УРСР, К., 1955, стор. 155.

4. Збірник українських пісень. Випуск II, No. 3, 1869, стор. 8.



згадати тих джерел, звідки він не міг безпосередньо черпати свої надзвичайно багаті знання. Цих джерел було два: українські народні співці-професіонали та міський і сільський люд, а також українські інтелігенти-аматори (одним з яких був і сам Шевченко) і разом з тим друковані збірники народних українських пісень.

Певних відомостей щодо цього в епістолярній спадщині Шевченка ми не знаходимо. Ні в "Автобіографії", ні в "Журнале" (щоденнику), ні в листах до різних осіб немає нічого конкретного з цього приводу. Але при уважному ознайомленні з творчістю Шевченка у нас не буде жодного сумніву в тому, що автор, так етнографічно вірно (без усякого перебільшення) описуючи кобзарів і лірників, сам чув і бачив їх в житті, а не тільки знав про них з книжок, яких, до речі, у ті часи на Україні майже зовсім не було.

Про одну зустріч Шевченка з лірником читаємо у спогадах його родича: "...В 1845 році Тарас зонву у Кирилівці... Церковний титар Ігнат Бондаренко запросив нас до себе на мед... У титаря медував якийсь сліпий лірник; Тарас зразу до нього: "Співай думи". Лірник ніяких дум не знав. Тарас став просити, щоб співав пісні, і сам підтягав за ним. Далі лірник заграє "козака"; Тарас підмовив жінок і дівчат і пішов у танець..."<sup>5</sup>

З наведених спогадів видно, що Шевченко дуже цікавився думами, хоч, мабуть, і не часто міг їх чути, бо не всі кобзарі і, особливо, лірники знали і пам'ятали думи. Це припущення підтверджується ще й тим, що в численних Шевченкових записах української народної творчості, зроблених до заслання і після повернення з нього, а також під час перебування на Україні в 1859 році, не було жодної думи.

Отже, якщо Шевченко в 1843-1847 роках і мало зустрічав кобзарів та лірників, то немає сумніву в тому, що він їх частіше чув і бачив раніше, в дитинстві. Взагалі, відомості про особисті зустрічі Шевченка з кобзарями надзвичайно скупі, а іноді й суперечливі. В цьому легко пересвідчитись, з'ясовуючи, наприклад, питання про відносини Шевченка з відомим кобзарем Остапом Вересаєм.

Так, в одному з листів Куліша до Остапа Вересая за 1860 рік читаємо: "...Як написали ми (П. Куліш і Л. Жемчужников — В. Т.) до тебе, Остапе, лист, тут саме нагодився до нас у хату наш славний на увесь світ кобзар Тарас Шевченко та й каже: "Нате ж і од мене карбованця, щоб і моя була пам'ятка у Остапа, бо я його знаю, я читав про його у одній книжці, де його пісні надруковані". От тобі ще карбованець прибавився про твою нужду, Остапе! Та ще роздобрившись посилає тобі Тарас Григорович і свою книжку з написом руки своєї власної".<sup>6</sup>

З цього листа, написаного в 1860 році, тобто за рік до смерті Шевченка, можна зрозуміти, що Тарас Григорович не був знайомий з Остапом Вересаєм особисто, а тільки знав про нього з якогось друкованого джерела. Книжкою, про яку згадує Шевченко, могли бути "Записки о Южной Руси" П. Куліша (т. II, СПб., 1857 р.), яку поет вже міг прочитати, повернувшись із заслання. В цій книзі (на сторінках 83-103) подаються перші друковані відомості про о. Вересая.

5. Спогади про Тараса Григоровича Шевченка, В. Г. Ш., "Правда", 1876, стор. 25.

6. "Киевская старина", 1904, кн. 2 (февраль), розділ 5, стор. 223.



Всі пізніші численні друковані матеріали про О. Вересаю припадають на той час, коли Шевченка вже не було в живих.

Але тут виникають і деякі непорозуміння, якщо зіставити згаданий лист Куліша з такими відомостями: "...Шевченко любив і шанував Вересаю. Він подарував Вересаю свій "Кобзар". За свідченням П. С. Ільченка, на цій книжці був власноручний напис Шевченка: "Брату Остапу від Т. Г. Шевченка". На жаль, ця книжка не збереглась. П. С. Ільченко у своїх спогадах так розповідає про зустріч Вересаю з Шевченком: "Мій дід багато років працював конюхом у поміщика Галагана. Він розповідає, що Т. Г. Шевченко приїздив у село, відвідував Остапа Микитовича. Ці зустрічі з Тарасом Григоровичем, мабуть, дуже впливали на нього. Нам, хлопчикам, розповідав він: "Як зустрівся я з братом Тарасом, поговорили вдвох і для мене ніби сонце зійшло. І став я все бачити і розуміти, як бідний люд страждає, як пани кров його п'ють".<sup>7</sup>

Зіставивши наведені відомості, можна припустити, що подарована Шевченком О. Вересаю книга була другим виданням "Кобзаря", надрукованим у Петербурзі в 1860 році. Можливо, що і напис на "Кобзарі" був саме той, що наводиться у спогадах П. С. Ільченка. Одне тільки дивно, що Шевченко в словах, переданих П. Кулішем, не згадує Вересаю як свого давнього знайомого, з яким колись зустрічався. Правда, Куліш міг не дослівно передати фразу, сказану Шевченком. Але сумнів щодо особистого знайомства Шевченка з Вересаєм посилюється вже до 1866 року: "Була голова — оцей Тарас, та, мабуть, вже такої не буде!.. Може, вона й мала була, я не бачив, але розумна! У нас, мабуть, і не буде вже такої!..".<sup>8</sup>

Підкреслені нами слова Вересаю "не бачив", що у всіх сліпих завжди означають — не зустрічався, не знав особисто, можуть служити підтвердженням того, що дійсно Шевченко і Остап Вересай не зустрічались. Але через відсутність документальних даних це питання поки що лишається відкритим.

Є підстави твердити, що Шевченко знав чимало дум та історичних пісень. У період роботи над різними прозовими творами він не тільки називав окремі думи, а навіть цитував деякі з них. Згадати хоча б вже цитовану вище повість "Прогулка с удовольствием и не без морали". Саме тут наводиться початок думи "Про Олексія Поповича". Ця ж дума повністю наведена у букварі Шевченка поряд з думою "Про Марусю Богуславку". З цього можна зробити висновок, що в ранній період творчості Шевченко вже добре знав український епос.

Пізніше у своїх прозових художніх творах він часто дослівно цитує окремі думи, вже більше спираючись на друковані джерела.

Порівняння тексту думи "Про Марусю Богуславку", вміщеної у "Букварі", з різними її варіантами, надрукованими за життя Шевченка, дає підстави твердити, що вона взята із "Записок о Южной Руси" Куліша (т. I, стор. 210-214). Різниця між Шевченковим та іншими варіантами цієї думи невелика.<sup>9</sup> У Шевченка тільки море не "чорне", а "синє", мабуть, для більшої поетичності. Інші розходження неістотні.

Зате "Дума про пирятинського поповича Олексія", яку взято із збірника

7. Ф. І. Лавров, Кобзар Остап Вересай, Вид-во АН УРСР, К., 1955, стор. 24-25.

8. "Киевская старина", 1882, кн. 3 (август), стор. 264.

9. Див. Т. Шевченко, Повне зібрання творів в десяти томах, т. I, стор. 103-104, стор. 360-364.



Максимовича "Украинские народные песни" (1834, ч. I, стор. 14-18), має відмінності дуже значні і показові.<sup>10</sup>

При аналізі-порівнянні текстів думи Максимовича і Шевченка видно послідовний намір Шевченка уникнути діалектизмів, русизмів, церковно-слов'янських елементів тексту Максимовича з метою наближення його до української народної мови. Правда, не все тут відповідає нормам сучасної української мови, але слід пам'ятати, що в часи Шевченка не було ще не тільки єдиного наукового вірного узагальнення особливостей української літературної мови, а не було і єдиного та сталого українського правопису.

Важлива особливість Шевченкової редакції текстів дум, взятих з другованих збірників, полягає в тенденції до очищення їх від нашарувань релігійно-клерикального характеру. Не випадково, мабуть, Шевченком вилучена з думи уся сорок шоста строфа редакції Максимовича ("Хреста на себе накладав"). З цих самих міркувань, безсумнівно, замінені і слова "отець", "панове", "наставляєш", що за своїм характером мало відповідають змісту думи, на "батько", "братове", "научаєш". Причому все це не формально-механічна робота Шевченка-редактора. Тут відчувається певний ідеологічно-виховний намір. Адже Шевченко перший на Україні використав у букварі, розрахованому на селянських дітей, учнів так званих народних шкіл, народні думи та прислів'я. А в ті часи за офіційними вимогами в таких букварях мали бути тільки молитви та релігійно-біблійські тексти. Правда, і в букварі Шевченка вміщено "першонеобхідні" молитви, але це була примусова данина офіційним вимогам, без якої буквар Шевченка ніколи б не вийшов у світ. Навіть при таких поступках шевченківський буквар не легко було надрукувати.

Розглядаючи питання про творче, художнє освоєння і використання Шевченком окремих жанрів і форм української народної творчості, можна зробити висновок, що воно проявляється в двох основних напрямках. Один можна умовно назвати стилізацією (у позитивному розумінні цього слова): автор відтворює зовнішні і внутрішні риси-деталі народного вірша-пісні. Прикладів стилізації епічних народних форм у Шевченка небагато. Тут можна тільки назвати думу "У неділю вранці-рано" з поеми "Сліпий" та історичну пісню "Літа орел" з поеми "Гайдамаки". Другим напрямом художнього освоєння найтипівших жанрів фольклору є органічне розчинення змісту і форми певних його зразків у творчості поета.

Так, наприклад, теми з історії українського народу, характерні для народних історичних пісень і дум, високохудожньо розроблені в поемах Шевченка на історичну тематику. Отже, можна твердити, що великі історичні поеми, такі, як "Гайдамаки", "Великий льох" та інші Шевченко створив на основі народних історичних пісень; поему "Сліпий" — на основі дум і балад; поеми "Катерина", "Мар'яна-черниця" — на основі балад і побутових пісень. Твори Шевченка часто узагальнюють риси дум, балад, різноманітних за жанром народних побутових пісень.

Якщо коротко розглянути, наприклад, поему "Сліпий", то видно, що головний її зміст споріднений з народними баладами, де оповідається про

---

10. Там, же, стор. 356-360...По



драматичні події в родинному житті, про нещасливе кохання тощо. Проте саме в цій поемі Шевченко зробив наголос на історії українського народу часів татаро-турецької навали. Дума про турецьку неволю, що становить сюжетний стрижень поеми, створена самим Шевченком на основі народних дум про ті часи і події. Цікаво розглянути, як Шевченко використав тут особливості народних дум.

Порівняння думи Шевченка з народними зразками виявляє багато спільного в них. Але в творі Шевченка наявні і риси, не характерні для народної творчості.

В думі Шевченка збережені такі особливості народних дум, як вільна імпровізаційна форма, нерівноскладовість віршів, дієслівне римування, поділ віршів на уступи. Але у порівнянні з народними думами строфи думи Шевченка надзвичайно короткі і малоскладові. Цю думу Шевченко писав типовим для нього коротким, динамічним, вільним пісенним віршем. А такий вірш не властивий для епічно-розповідальних, довгих старовинних дум. Відсутні тут і уповільнення, викликані повтореннями-ретардаціями, паралелізмами, епічними порівняннями, поетичними епітатами тощо. Можливо, Шевченко не хотів розтягувати свою думу в поемі, оскільки вона являє собою кульмінацію драматургічного розвитку твору в цілому.

Якщо говорити про зміст думи Шевченка, то тут наявний цілий ряд образів, ситуацій, художніх паралелей, прямо запозичених з народних дум. Наприклад, епізод бурі на морі і потоплення чайок козацьких явно перегукується з подібною ж ситуацією в думі "Про Олексія Поповича". Інші подробиці більш узагальнено взяті з пісень і переказів про турецьку неволю.

Отже, в цій оригінальній думі Шевченко художньо узагальнив образи і риси українських народних дум, глибоко проникнувши в характерні особливості їх змісту і форми.

Що ж до типових рис українських народних історичних пісень, то вони знайшли своє відбиття насамперед в епічно-оповідальних історичних поезіях Шевченка.

Взяти хоча б історико-поетичний твір Шевченка "Тарасова ніч". Тут розповідь іде від імені кобзаря і оповідається про гайдамаччину — жорстоку криваву боротьбу українського народу проти поневолення. Ненависть до орендарів, насаджуваних на Правобережній Україні польськими панами, і помста самим "ляшкам-панкам" в цьому творі відображені, як у багатьох гайдамацьких піснях ("Ой хвалився Бондаренко", — двічі записаній самим Шевченком — в 1843 і в 1846 рр. "Про Швачку", "Про Гната Голого", "Про сотника Харька", "Про Максима Залізняка", в думі "Про гайдамаку Гната Вітрогона" та багатьох інших).

У розділі "Свято в Чигирині" з поеми "Гайдамаки" кобзар, оточений запорожцями і гайдамаками, співає на їх прохання пісню "Літа орел, літа сизий", текст якої належить самому Шевченкові.<sup>11</sup> Ця пісня за змістом і формою дуже близька до народних козацьких і гайдамацьких пісень, в яких розповідається про завзяту козацьку вдачу. У згаданій пісні підкреслюється також бідність гайдамаки ("Нема в його ні оселі, ні саду, ні ставу"). Такий соціально

---

11. Див. Т. Шевченко, Повне зібрання в десяти томах, т. I, стор. 103-104.



загострений портрет народного повстанця історично вірно пояснює причини, які викликали гайдамацьке повстання на Правобережній Україні.

Використовуючи народну форму і зміст українських дум та історичних пісень, Шевченко завжди пов'язував їх у своїх поезіях з власним своєрідним стилем, органічно близьким до стилю народного. Не випадково М. О. Добролюбов, розглядаючи зв'язки поезії Шевченка з народною творчістю, писав: "У Шевченка ми знаходимо всі елементи української народної пісні. Її історична доля навіяла йому цілу поему "Гайдамаки", чудово різноманітну, живу, сповнену сили і цілком вірну народному характерові або, принаймні, характерові малоросійських історичних дум. Поет цілком проймається настроєм епохи, і тільки в ліричних відступах видно сучасного оповідача".<sup>12</sup>

Сам Шевченко зазначав, що він писав свої поетичні твори, пов'язані з історією українського народу, на основі народних джерел. У передмові до поеми "Гайдамаки" він писав: "Про те, що діялось на Україні 1768 року, розказую так, як чув од старих людей; надрукованого і критикованого нічого не читав, бо, здається, і нема нічого".<sup>13</sup> До цього слід додати, що Шевченко не пасивно йшов за тим матеріялом, який брав у народу, не фотографічно відображав історію народної боротьби проти соціального і національного гноблення. Він художньо узагальнював описувані події героїчного минулого, оцінюючи їх з позицій сучасного йому життя, з погляду більшості трудового народу.

Поетизуючи героїчну боротьбу минулих часів, Шевченко тим самим закликав поневолених сучасників не миритися з підневільним життям, жорстоким кріпосницьким ігом, царським самодержавством.

Зрозуміло, про все це Добролюбов не міг прямо сказати, говорячи про Шевченка. Він лише робить натяк, зазначаючи, що "тільки в ліричних відступах видно сучасного оповідача". Саме за ці філософсько-революційні, протестантські "ліричні відступи" особливо шанували непримиренного Шевченка передові російські революціонери-демократи Добролюбов, Герцен, Чернишевський.

На історичне минуле Шевченко глянув очима сучасника, очима революціонера-демократа. Водночас у манері письма поета неважко помітити спадкоємне продовження народнопоетичної манери взагалі і її епічної різновидності зокрема.

Хіба не в українському народному епосі коріння назвичайно характерного для Шевченка вільного вірша з довільною будовою строфи, довільною римою та її різноманітним чергуванням? Хіба діалогічність його ліричних відступів, в яких авторський текст тісно переплітається з висловлюванням дійових осіб, не йде від дум та історичних пісень?

Характерними особливостями вірша Шевченка є його стислість, енергійність, динамічність, які вже скоріше йдуть від нових народнопісенних форм. Не випадково деякі дослідники поезики Шевченка ладні були форму поетичної творчості поета виводити тільки з українських народних колядок, козачків і коломийок.

Українська народна творчість, взята в цілому, література — українська,

12. Н. А. Добролюбов, Полное собрание сочинений, т. II, стор. 566.

13. Т. Шевченко, Повне зібрання творів в десяти томах, т. I, стор. 150.



російська, західноєвропейська — ось та основа, на якій розцвіла поетична муза Шевченка, національна за формою і народно-демократична за змістом.

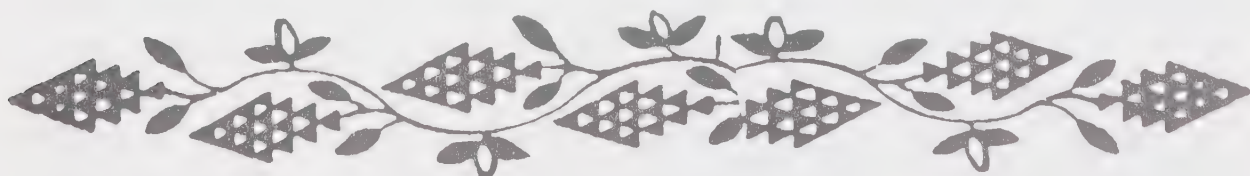
Поезія Шевченка, глибоко насичена народною пісенністю, цілком закономірно запліднила українську, як народну, так і професійну, поетичну та музичну творчість.

З репертуару кобзарів і лірників на слова Т. Шевченка видно, що ними використовуються як епічні, історико-героїчні, так і ліричні, побутові та жартівливі твори поета.

Так, в репертуарі кобзарів Т. Пархоменка, В. Перепелюка і лірників О. Гребеня та О. Додатка наявні твори на текст думи Шевченка "У неділю вранці-рано". Репертуар кобзаря С. Мовчана включає твори на тексти "Ой не п'ються пива, меди", "Ой три шляхи широкі", "Тече вода в синє море", уривок з "Тарасової ночі". Кобзар П. Гудз використав тексти "Думи мої", "Б'ють пороги", "Літа орел", "Ой три шляхи широкі", "Зоре моя вечірняя", "Як умру, то поховайте", лірник О. Гребінь — "Гомоніла Україна", кобзар Чевердін — "Вітре буйний"; Панченко — "По діброві (улиці) вітер віє"; Співак — "Навіщо мені женитися"; Куриленко — "Минають дні, минають ночі", "Ой одна я, одна"; В. Перепелюк — "За думою дума", "Тече вода в синє море"; "Нема гірше, як в неволі"; Г. Кожушко — "Ой не п'ється горілочка, не п'ються меда, приключилась з чумаченьком біда". Не можна не відзначити унікального зразка ансамблевого співу — дуэта "Три шляхи", виконуваного народними кобзарями С. Пасюгою та Г. Кожушком. У ряді випадків — це точно взяті тексти Шевченка, в інших — народні їх варіанти.

Кобзарі й лірники України склали також чимало пісень і дум про Тараса Шевченка. Кобзарі П. Гудзь, Ф. Кушнерик і лірник С. Гребінь мали в своєму репертуарі пісню "Сподівалися Шевченка цей рік на Україну" (слова М. Максимовича). Від кобзарів П. Гудзя та С. Мовчана записано пісню про Шевченка "Прийшов я до тебе, мій дубе зелений". Кобзар В. Перепелюк виконує пісню "Слава, слава кобзареві". У репертуарі кобзаря П. Носача також є пісні про Т. Шевченка — "Спиш, Тарасе, ти в могилі", "Гей, чого ти розквітаєш?", "Шумить гай, гуде діброва". Від кобзаря С. Мовчана було записано пісню про Шевченка "Довго ждав ти, Тарас, волі". Аналіз музики згаданих пісень на слова Шевченка та про Шевченка дає підстави твердити, що мелодії їх виразно розподіляються на два типи — кобзарський, деклямаційно-речитативний та пісенний, мелодичний, наспівний. Перший тип характерний для кобзарських творів та для кобзарського репертуару, другий — для широких кіл народної самодіяльності.

Український народ співає пісні на численні вірші Т. Г. Шевченка і складає пісні, легенди, вірші, думи, приказки про свого великого поета. Ця невпинна творча робота триває й сьогодні, коли з дня смерті поета минуло вже понад століття. Вона свідчить про те, що твори Шевченка, його світлий і дорогий образ живі й близькі серцю кожної української людини.





## З ОПОВІДАНЬ БАНДУРИСТА

Мусій Петрович справді чарівна людина. В його товаристві губиться почуття часу й оточення. Кому доводилося з ним близько стикатися, той назавжди запам'ятав сивий, кручений оселедець на голові, довгі й товсті запорізькі вуса, теплий і водночас проникливий погляд великих очей.

Але годі собі уявити образ Мусія Петровича без бандури. Коли її немає в його руках, то перед вами звичайна сіра людина, до того ще й стара. Ось чому на посаді він зовсім не цікавий. Там ви маєте справу з казенного зразка залізничним телеграфістом Олексієнком, який говорить лише завчені речення: "Прошу! Що завгодно? Візьміть, будь ласка! Заплатіть стільки-то"...

І все. На тому починається й кінчається вишколена ще за російського царату людина в футлярі, тобто у спеціальній формі за бюрком, яка далі невеличкого службового віконця не повинна дивитися.

Сам Мусій Петрович ненавидить свою службу, але вона дає змогу існувати йому та його родині. Отже доводиться миритися.

Дійсно, мій добрий знайомий добре відчуває себе лише вдома, а особливо на свята, коли є досить дозвілля. Тоді він одягає чисту, вишиту полтавськими хрестиками сорочку, натягає широкі, ніби Чорне море, штани, взуває блискучі хромові чоботи й затыгає під власний супровід:

Взяв би я бандуру

Та й заграє, що знав...

А Олексієнко знає дуже багато цікавих речей про нашу минувшину. Слухаєш його і дивиєшся, звідки то взялося в нього стільки пісень, легенд, переказів?

Особливо ж добре розуміється він на Шевченковій добі, захоплюється нею сам, захоплює й інших.

А тому, що старий Олексієнко живе в зеленому Ромен-місті, над стрімкою Сулою, де невмирущому Кобзареві поставлено перший пам'ятник, щось з його оповідань, безперечно, варте уваги.

\* \* \*

— Чому саме роменці, а ніхто інший спромоглися спорудити першого пам'ятника незабутньому співцеві землі української?

Багато говорити та мало слухати, — махне у відповідь рукою Мусій Петрович, але промову не припиняє.

Спитайте краще, чому я став бандуристом? Не знаєте? Отож і воно! Чували, мабуть, що в Ромні, навколишніх містах і селах свого часу побував небіжчик Тарас? Тут він зазізнався з різними людьми. Серед них було досить поганих, але й порядних назбиралось чимало. Новим друзям Шевченко не раз у затишку під розлогим деревом грав на бандурі, співаючи свої сумні думи. Вибираючись у далекі мандри, на спогад про себе, одному роменському знайомому подарував власну бандуру. Через треті руки вона в спадщину попала й мені.

Ну, як, скажіть, одержавши такий скарб, не скористатися з нього по-справжньому? Ось чому й пісню про мене складено:



Через ту бандуру  
Бандуристом став...

Але що я? Тільки зберігаю коштовну річ. Це б зробив кожний на моєму місці. До справи вона стосується між іншим Пам'ятник же створив Іван Петрович Кавалерідзе.

— Звідки він?

— З села Блотниця, біля Ромна.

— А чому там усі селяни мають кавказькі прізвища?

— Не знаєте? Ось бачите! Перш, ніж зрозуміти, як це так роменчани поетові перший пам'ятник збудували, треба знати, що нас єднає з ним, — повагом зауважив мій співбесідник.

— Та не тягніть, Мусію Петровичу, розкажіть, вам же все відмо! — починаю припрошувати його.

— Все та не все, проте дещо цікавого чув на своєму віку. Маєте час, можу і вам розповісти.

\* \* \*

У великому поміщицькому маєтку бенкетували цілу ніч. Юрми гостей сновигали по численних залях, вздовж широкої, дрібними камінцями посипаної липової алеї. З розчинених вікон далеко навкруги неслися звуки військової оркестри. Скільки тут збралось людей, — годі перелічити. Там усім було, що їсти — пити, знаходилися місця для танців, чи просто для сальонових розмов. Кому ж хотілося свіжого повітря, виходив з будинку й відразу потрапляв у чудовий парк. Надворі стояла освітлена місячним сяйвом тиха, тепла, одним словом, чудова українська ніч.

Відомий усій Полтавщині дідич давав той бенкет на честь приїзду Тараса Григоровича Шевченка. Запросини прийняла вся місцева верхівка. Молодий ще тоді поет мав нагоду швидко обізнатися з буттям своїх земляків-аристократів. І, треба твердо сказати, далеко не все чуте й побачене ту прийшлося йому до вподоби.

Звичайно, говорили рідною мовою, особливо літні пані та пани. Біля них Шевченко переважно й сидів, слухаючи оповідань про життя й звичаї української шляхти.

Під час одної з таких бесід перд Тарасом Григоровичем на весь зріст, взявши довгу шапку під пахву, виструнчився молодий, чорнявий офіцер.

— "А це що за птах?" — подумав собі Шевченко, розглядаючи гострий ніс, довгий з малинового оксамиту, піджак, вузькі білі штани і шаблю, що спадала на підлогу.

— Капітан віська його імператорські величности граф Яків де-Бальмен! — перебиваючи поетові міркування, випалив незнайомий.

Підвівшись, Шевченко чемно вклонився. Офіцер зробив те саме.

— Ну, тепер я вас залишу обох, сподіваюсь, не занудьгуєте, — промовив господар, поспішаючи дограти перерваний віст.

— Мосьє, же сюі пур вотр сервіс..! (Пане, я до Ваших послуг!)

— Облиште! Моя рідна мова українська, — негайно зауважив граф.

Молоді люди обмінялися міцним рукостисканням.

Не зчулися по тому, як проговорили всю ніч. Що то була за розмова, ніхто



не знає. Відомо, що вони пили "на ти", і розлучились великими друзями, і присяглися до смерті дбати за спільну справу.

Багато людей тоді дивувались щирому приятелюванню цих юних синів України. Що могло єднати колишнього кріпака з нащадком зукраїнізованого французького графського роду, який на Полтавщині знайшов собі другу батьківщину?

Таємницю відкрив сам Шевченко. Коли граф Яків де-Бальмен загинув у бою з черкасами, Тарас Григорович присвятив його пам'яті поему "Кавказ". В ній він сказав... — Мусій Петрович зна притиснув бандуру до грудей і сумним голосом заспівав:

І тебе загнали, мій друже єдиний,  
Мій Якове любий! Не за Україну.  
А за її ката довелось пролити  
Кров добру, нечорну; довелось запить  
З московської чаші московську отруту...

Бачте, разом сподівалися вони боротися за Україну. Вийшло ж не так. Графа де-Бальмена московський цар послав умерти за славу Росії на Кавказі, а Шевченка після процесу Кирило-Методіївського Братства, довго гноїв на засланнях.

Інакше на Кавказі повелось тому дідичеві, в якого бенкетував Шевченко, перебуваючи в Ромні. Той дослужився до генерала і на батьківщину повернувся з великою здобиччю. Серед здобичі привіз з собою, як кріпаків, молодих хлопців: грузинів, вірмен, черкесів. Поодружував їх тут з українськими дівчатами й оселив у Блотниці біля самого Ромна. В наступних поколіннях від того одруження залишились тільки кавказькі прізвища та запальна вдача. Все інше в них — наше, полтавське. Про Шевченка ж там кожна мала дитина знає, напам'ять читає його "Кавказ". І не тільки читає, а й свято вірить, що... Тут в оповідання непомітно включається бандура:

Ми віруєм Твоїй силі  
І слову живому:  
Встане правда, встане воля...

Наш знаний скульптор Іван Петрович Кавалерідзе народився в Блотниці, виховався та вчився в Ромні, де кожний вершок землі дихає Шевченком. Любов до поета він, можна сказати, усмоктав з молоком матері.

Не раз Іван Петрович розмовляв і зі мною, уважно оглядав бандуру Тараса Григоровича, слухав оповідань і пісень про нього. Ще студентом Кавалерідзе мріяв про спорудження пам'ятника нашому Кобзареві в Ромні. Спільників своїм мріям знайшов тут безліч. Довго не було в нас лише слушного моменту, щоб здійснити давно вже вирішену справу. Але, нарешті, випав такий момент, яким не скористалось ні одно місто чи село на Україні.

— Пробачте, я вас не зовсім розумію!

— Кажете, не розумієте? А пригадуєте "Заповіт"? Це ж нам загадав Тарас Григорович:

І мене в сім'ї великій,  
В сім'ї вольній, новій  
Не забудьте пом'янути  
Незлим, тихим словом.



Коли ми будували пам'ятник Шевченкові, то не питали тоді дозволу ні в царської, ні в іншої влади. Перший пам'ятник своєму найбільшому поетові ставила вільна Україна 1918 року...

...Я особисто не раз оглядав роменський пам'ятник Тарасові Григоровичу. Величезна могутня постать поета без шапки в літньому вбранні. Сидить він на скелі, глибоко замислений і в той же час уважно спостерігає навколишній світ.

Не мав нагоди бути знайомим з автором пам'ятника Іваном Петровичем Кавалерідзе, але про його задум не раз говорив з роменським актором паном Богдановичем, який позував скульпторові, і особливо з бандуристом Мусієм Петровичем Олексієнком. Вони в один голос запевняли, що ідея пам'ятника полягає не тільки в зображенні Шевченка, а й символізує близьке майбутнє нашої Батьківщини.

— В образі Шевченка Кавалерідзе відтворив усю українську націю, весь український народ.

— Уявіть тільки, — доводив мені старий бандурист, — коли б та постать підвелася зі скелі, випросталась на весь свій величезний зріст, розправила могутні плечі, показала б металеву силу мозолястих рук...

— Тоді б... — бандура грає урочисто й голосно, їй у такт впевнено бринить пісня:

І забудеться срамотня  
Давня година  
І оживе добра слава,  
Слава України...

Мусій Петрович справді чарівна людина. В його товаристві швидко губиться почуття часу і оточення.

## ДО ВІДОМА БАНДУРИСТАМ І ЛЮБИТЕЛЯМ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Недавно появилось надзвичайно цінне видання на 290 сторінок, а твердій оправі "ЗБІРНИК НА ПОШАНУ ГРИГОРІЯ КИТАСТОГО" у 70-річчя з дня народження. Упорядкування і редакція проф. Якова Гурського. Праця видана Музикологічною Секцією Української Вільної Академії Наук в ЗСА. Музична редакція Василя Витвицького. 80 сторінок творів Маєстра Григорія Китастого.

1976 року Капеля Бандуристів імені Тараса Шевченка в Детройті видала під редакцією Уласа Самчука ЖИВІ СТРУНИ (Бандура і Бандуристи). В твердій обгортці 468 сторінок.

Ці дві перлини кобзарського мистецтва повинні бути настольними книгами в домі кожного бандуриста і тих які шанують і люблять українське мистецтво. Також різного рода кобзарські матеріали, платівки Капелі і різного роду бандури, можна набути в адміністрації Капелі в Детройті.



# БАНДУРА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ

## ЧАСТИНА ВОСЬМА

### VII. Шумовий спосіб

Коли ми покладаємо один палець на струну і будемо водити ним в характері тремоло, але не знімаючи його зі струни, то дістанемо шелест, тільки все ж із превалюванням даного звуку.

Коли ж це зробити не одним пальцем, а на якомусь акорді, то дістанемо шумовий акорд, у якому можемо змусити сильніше звучати одну якусь ноту — і це дасть нам тоді характер шумового акорду.

Поклавши три пальці на струни, як одної, так і другої руки, і роблячи ними більш-менш короткі глісандо, дістанемо шелести, подібні до шелесту вітру. Можна це робити, вертаючись завжди на одне місце, а можна й поступово спускатися вниз. Можна в тому шумовому акорді виділяти ту чи іншу ноту; це робить один якийсь палець.

До речі, можна виділяти ноту не тільки в шумовому, але й у звичайному акорді, беручи її виразно сильніше за інші. Наприклад, візьмемо звичайний акорд ДО-МІ-СОЛЬ тремоло, скажімо, в другій на МІ, в третій на СОЛЬ і в четвертій на МІ, тобто на нотах це виглядатиме так:

#### Приклад 78



Звичайно вийде певна мелодія:

#### Приклад 79



Героїчна поема "Байда",<sup>1</sup> власне, розпочинається шумовими акордами на РЕ.<sup>2</sup> Але кілька інструментів дає виразний пасаж:

1. Оригінальний рукопис музичної поеми "Байда" вивіз з України учень Гната Хоткевича — Григорій Бажул. Тепер партитура зберігається в архіві Леоніда Гайдамаки в США. Твір написаний для чоловічого хору в супроводі 6-ти партій бандур. Твір був заборонений до виконання на Україні в 1934 р.

2. Хоткевич писав для бандури як для транспонуючого інструмента. Ноти, котрі він писав у ДО мажорі, звучали у ФА мажорі. Хоч тепер прийнято писати для бандури як нетранспонуючий інструмент, ми залишили ці зразки, котрі тут подані, так як Хоткевич їх написав в оригіналі.



### Приклад 80



Далі шумовий акорд переходить в МІ мінор й появляється мелодія:

### Приклад 81



Закінчується мелодія, й шумовий акорд передається на ФА, а в інших інструментах появляється тема козачка.

### Приклад 82



Але не встигла прозвучати ця тема, як різко міняється шумовий акорд на СОЛЬ. Той же козачок починає звучати різко в іншій тональності.

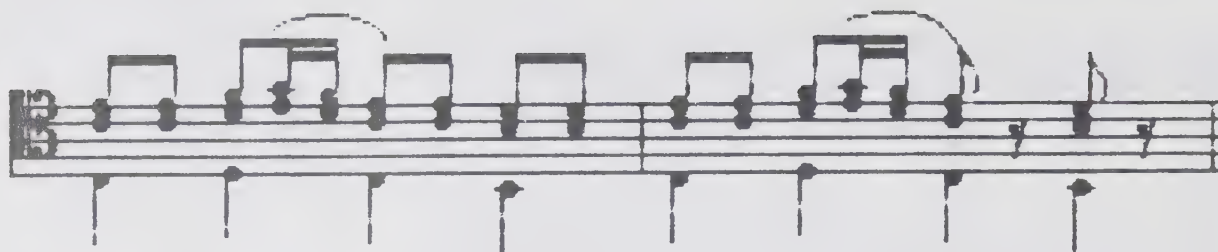
### Приклад 83



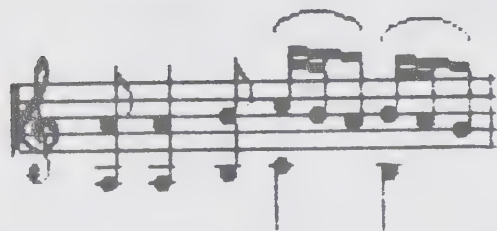
І нарешті, ще один перехід в ЛЯ мінор, коли наступає змішання двох тем: української й східної.



#### Приклад 84



#### Приклад 85

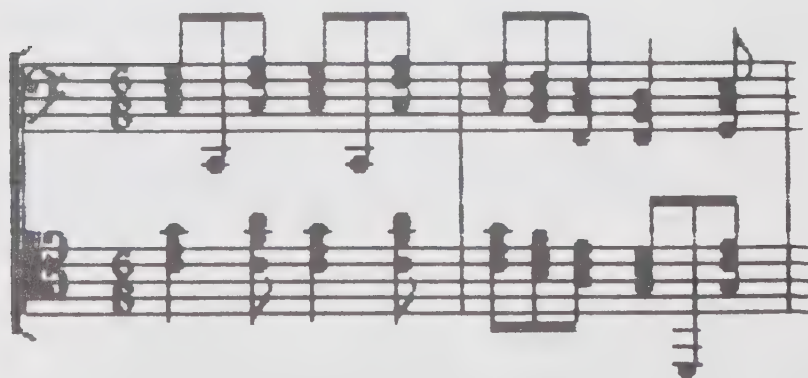


### VIII. Імітаційні можливості бандури

Як інструмент щипковий і, як здається на перший погляд, обмежений, бандура має великі можливості художнього виконання. А при ближчому розгляді виявляється, що він і досить гнучкий, бо може наслідувати інші інструменти, міняючи тембр і характер гри. Назвемо кілька таких імітацій.

Про те, що бандура може наслідувати арфу й говорити не приходиться, бо це інструменти однакової природи. Гітару наслідує бандура дуже легко таким арпеджіо, як, наприклад, мій "Еспанський етюд":<sup>3</sup>

#### Приклад 86: Гнат Хоткевич, "Еспанський етюд"



Тремоло мандоліни наслідується цілковито, особливо, коли палець (наприклад, 2-ий правої) зафіксувати першим. Коли таке тремоло зробити в малій октаві, виразно почуємо домру чи мандоліну.

3. Ноти цього твору не вдалося нам віднайти, тільки зберігся зразок цих двох тактів.



Приклад 87: Тема від билини "Про Вольгу і Микулю", наспів Т. Рябініна



Дуже добре наслідується балалаєчний звук на акорди, які б'ють в одну сторону — тобто кидаючи руки туди і назад. Взявши пальці 1-2-3, при ударі вперед матимемо перший в (З), а 2-3 в (Н). При киданні назад — навпаки: 1-ий буде в (Н), а другий і третій будуть (З). Ось приклад із популярної "Барини":<sup>4</sup>

Приклад 88



З Н З Н    З Н З    Н З Н    З Н    і т.д.  
2  
1 З Н З    Н З Н    З Н З    Н З

На бандурі можна наслідувати інструменти не лише струнні, але до деякої міри й духові, як, наприклад, гармонію. Правда, для того треба поставити й тримати їх особливо так, що трудно це пояснити на словах. Пальці лежать, тримаються неокругло, а швидко беруть звук, і зараз майже сідають знову на струни — словом, треба добитися дуже короткого звуку характерного для гармонії. Легато терції перепоовзує ліниво й надавлюючи струни, а ліва рука дає акценти весь час на два, а не на раз і права їй допомагає в тім, коли не грає мелодію. Ось для прикладу уривок з моєї обробки "Частушки":<sup>5</sup>

Приклад 89: Гнат Хоткевич, "Частушки"



4. Ноти цього твору не вдалося нам віднайти, тільки зберігся зразок цих двох тактів.

5. Рукопис інструментального твору "Частушки" зберігається в Австралії в архіві Григорія Бажула. Твір був перше надрукований у збірнику творів для Харківської бандури, котрий видало Товариство Українських бандуристів у Нью-Йорку 1986 р.



Особливо яскраво почується звук гармонії, коли праву руку перенести до поріжка. Так імітація буде повніша.

З блискучою ефектністю наслідує бандура так звані музичні скриньки. Особливо треба звернути увагу на перший палець правої: його щипок найлегше пристосувати до звуку скриньки, а по ньому рівнятися вже іншими пальцями. Для прикладу от хоча б уривок із типової для таких скриньок пісеньки з музичної картини "Ранок"<sup>6</sup> (муз. Гната Хоткевича):

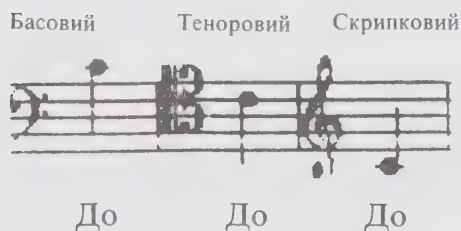
**Приклад 90: Гнат Хоткевич "Ранок"**



**ІХ. Ключі**

На Харківській бандурі вживається три ключі: скрипковий, басовий і теноровий.

**Приклад 91**



Ті, що знають фортеп'яні і не знають бандури, буває, заперечують, потребу введення третього (тенорового) ключа, вважаючи його зайвим. Але для бандури він не є зайвим. Бандура з її широкими акордами, з легким перенесенням рук то

6. Рукопис інструментального твору "Ранок" вивіз з України Григорій Бажул. Рукопис зберігається в Канаді. Твір розписаний на шість партій бандур.

на баси, то на високі регістри й з її характером гри, коли цілі довгі періоди музичної речі ведуться на таких регістрах, що їх трудно написати і скрипковому чи басовому ключах (потребується багато надписних знаків), потреба в теноровому ключі є більш ніж бажаною.

Ось кілька звичайних акордів з теноровим ключем:

**Приклад 92**



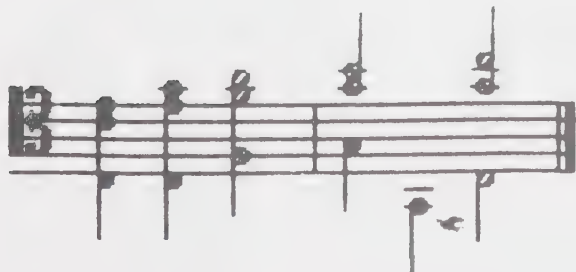
З басовим:

**Приклад 93**



Коли б ми захотіли написати ці акорди не в двох системах, а в одній, то в теноровому ключі це виглядало б так:

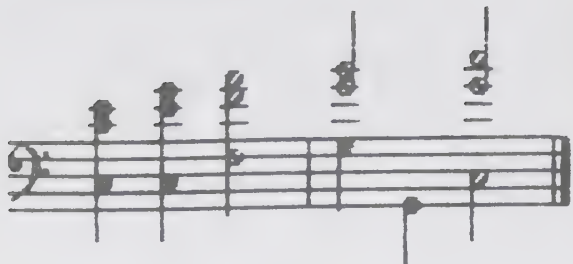
**Приклад 94**



а в басовому:



## Приклад 95



Коли таких пасажів попадається багато, а перенести в іншу систему лінійок не можна, потреба уживання тенорового ключа стає очевидною.

## Х. Бандура — транспонуючий інструмент

Струни при тій довжині, яку вони мають на стабілізованому інструменті, найкраще звучать, коли настроїти їх високо, так, щоби перший приструнок звучав ФА, або навіть ФА діз, а пишемо ми його ДО. Таким чином, написане для бандури в ДО, звучить в ФА. І тут ми маємо, що люди, не ознайомлені з бандурою, або ті, що виконують на ній не оригінальні речі, а перероблені з інших інструментів (здебільшого з роялю), і перероблені не по-бандурному, а так, як ото деякі перекладачі перекладають з російської — дослівно, так ото ті люди кажуть часом, що не треба ускладнювати гру на бандурі, а коли звучить струна ФА, то й має бути ФА. Попробуємо розглянути, що було б, якби цієї ради послухати.

Першим — приструнок ФА. Значить, перша гама, з якою має знайомитись учень, часто мало ще обізнаний в музиці, це ФА мажор, з одним бемолем. Як собі хочете, а це не педагогічно. Розпочинати навчання треба з найпростішої гами, а не з гами бемольної.

Бандура, скажімо, погано звучить, якщо її настроїти на ФА, а підтягти на ФА діз — звучить добре. Коли ми зробимо це просто, як підвищення, і для бандури цілком природне, то що вийде? Вийде, що ноти, написані в ФА, а гратимемо зовсім у іншій тональності — в ФА дізі. Тобто вийде знов, що бандура стає транспонуючою.

Далі. Дуже часто на новій бандурі не можна дотягнути до ФА — не витримують струни: інструмент новий, в ньому ще не прийшли до рівноваги всякі натягнення, взаємовідділення частин і т.ін., і виходить, що інструмент дотягається тільки до МІ або до МІ бемоль. Знову, значить, ноти написані в ФА, транспонуючі, тільки хаотично: раз так, а раз так.

І от нічого не треба, коли раз назавжди визнати, що першу ноту гами пишемо ДО. А як вона звучить, — це для індивідуального виконання може бути всіляко. Бас настроїть по своєму, тенор по своєму. Коли ж співатимуть в ансамблі, то наростять інструменти, як їм буде зручно. Якщо тенори в колективі не дуже високі, їх настроять в МІ мажорі. Тоді прийдеться брати ФІС, а якщо тенори вищі — тоді краще у СОЛЬ мажорі; якщо ж високі — інструменти вищі. А ноти для всіх їх одні, аплікатура одна, спосіб виконання один. Оце й є правдиве спрощення й звернення до найпростішої гами ДО-мажор.<sup>7</sup>

7. Для бандури на Україні вже не пишуть як для транспонуючого інструмента. Ще з 30-их років на Україні, коли редактором перших видань "Нототеки бандуриста" був Леонід Гайдамака, він

## XI. Про довгий звук на бандурі

Зустрічаються бандуристи, які гордяться тим, що на їхньому інструменті "як удариш бас, то півгодини гуде". Довге гудіння ніяк не є позитивом інструмента, і ганятися за бандурами, які довго гудуть, зовсім не слід. Але, очевидно, що й короткий тупий звук теж не позитив. Тайна доброго звучання для бандури така сама як, і для скрипки: можна вивчити Страдіваріуса, але зробити його трудно. В грубій формі можна сказати, що інструменти випуклі, півкруглі — ото, власне, й будуть ті, що довго гудуть. Отже, не треба робити круглого спідняка, але не треба й плоского. Треба знайти якусь середню криву.

\* \* \*

Бандура — інструмент, що заслуговує на увагу серйозного музиканта. Ми ще не маємо для нього літератури, але колись не було у нас і технічної літератури, а тепер же є. Так само, треба надіятись, буде й з літературою для бандури.

## XII. Додатки

Знаки, що їх вживав Хоткевич для бандури:

**З** — звичайна позиція руки: Як для лівої, так і для правої руки.

**Н** — нігтеве положення; це означає, що струну бере не в сторону пучки, а в сторону нігтя.

**П** — перекинена позиція лівої руки, коли рука перекидається через обичайку.

**З** і **П** називаються позиціями, а **Н** — положенням. Таким чином, ліва рука може грати в двох позиціях і в кожній позиції може вживатися положення **Н**. Позначається це тоді — **ЗН** або **ПН**. Права рука має тільки позицію **З** і, очевидно, **ЗН**.

Спосіб гри легато позначається напівкруглою лінією. Грати — поклавши палець на струну; вести палець (чи вгору чи вниз), не відриваючися від струн — в тому і є легато.

Стакато — коли кожна нота береться окремо. Коли нема знаку легато, це значить — грати стакато, але коли кожна нота береться окремо. Коли нема знаку легато, це значить грати стакато. Коли ж хочемо позначити сильне стакато — ставимо точку над кожною нотою. І нарешті, коли хочемо позначити найсильніше стакато — ставимо значок **v** над нотою.

Знак **X** над нотою показує, що треба придавити струну (для хроматичного звуку). Це може робити і ліва рука, і права, але звичайно робить ліва. Взяти придавлену ноту теж може і ліва й права.

Коли стоїть значок **X**, то на відповідному місці даної руки павзи не ставиться, бо рука працює.

Знак **^** означає акцент на ноті.

Знак **\*** означає приглушення. Воно робиться різно. Можна взяти й зараз же

---

почав видавати твори для бандури. На еміграції ця думка була поширена до початку 80-их років у школі о. Сергія Кіндзерявого-Пастухова в Нью-Йорку та в студентів Григорія Бажула в Сідней, Австралія, але ті, котрі ще й далі продовжують грати, вже перейшли на нетранспонуючий спосіб писання нот.



тим же пальцем приглушити її; палець цей можна приставити до струни боком (якщо зараз же треба брати другу ноту), або покласти зверху. Можна приглушити іншим пальцем тої ж руки, пальцем другої руки. Акорд можна приглушити долонею, глісандо цілою рукою і т.д.

Микита Думка

## ЗВІДКИ ПІШЛА НАЗВА "БАНДУРА"

Хто ж не насолоджувався чудовими звуками одвічного українського національного інструмента бандури, тони якої проникають до глибини душі і викликають в нашій уяві далекі козацькі часи і безсмертну запорозьку славу, то знову татарсько-турецьке лихоліття чи польсько-магнатське панування, або ридання матері, що втратила єдиного сина на війні? Та й сьогодні співаємо ми пісню "Взяв би я бандуру, та й заграв, що знав"? Бандура! Але чи багато з нас знає, звідки пішла назва цього музичного інструмента?

Музика — одна з найважливіших галузей мистецтва. Вона йшла звичайно в парі з піснями і танцями. Не тільки співом, але й на музичних інструментах виконував і виконує наш народ свої веселі і сумні пісенні мотиви. Вже на самому світанку історії східнослов'янських племен існували у них свої національні музичні інструменти, як гуслі, гудки, волинки, сопілки, дуди і дудки, сурми — тобто труби, літаври, мідні ріжки, бубни тощо. Багато з цих інструментів збереглося до наших днів.

Вже скіфи — найдавніше населення Північного Причорномор'я (жили тут приблизно з VIII ст. до н. е. до III ст. н. е.) були музикальним народом. Вони мали музичні інструменти і навіть були винахідниками деяких з них. Так, за свідчення грецького граматика і софіста Полідевка, що жив у другій половині II ст. н. е., скіфи були винахідниками п'ятиструнного інструмента — пентахорди — не то арфи, не то ліри чи гітари. Струни виробляли з жил тварин, а плектрами служили козячі ратички.

Тут же йдеться про східний інструмент з грифом, званий, за свідченням грецьких письменників, "пандура". Саме від цієї назви пішла українська "бандура", яка, пройшовши на протязі довгих століть великі зміни у своїй будові та кількості і доборі струн, чарує нас сьогодні своїми звуками. Дехто з античних письменників подає, що пандура-бандура виводиться з стародавньої Фрігії, однієї з найбільш культурних країн, що лежала в західній частині Малої Азії.

Для нас важливе те, що слов'яни вже в ранню добу своєї історії мали власні музичні інструменти і майстерно користувались ними.

Музична культура Київської Русі досягла настільки високого ступеня у своєму розвитку, що навіть татарське лихоліття не змогло вбити могутнього творчого духу народу. Музичні традиції стародавньої Русі, як і вся її культура, були не тільки успадковані, але й збагачені наступними поколіннями нашого народу.

## КОБЗАРСЬКЕ СВЯТО В СОКОРИНЦЯХ

Нещодавно виповнилося 185 років з дня народження видатного кобзаря Остапа Вересая — щирого друга Тараса Шевченка. З цієї нагоди в Сокиринцях на Чернігівщині, де він жив, відбувся великий республіканський фестиваль кобзарського мистецтва "Вересаєве свято". До Сокиринців з усієї України з'їхалися десятки фольклорних колективів, капели бандуристів, багато відомих кобзарів і серед них Олексій Парфиненко з Харкова, Андрій Бобир і Павло Супрун з Києва, Людмила Посікіра та брати Барани зі Львова, Микола Нечипоренко з Житомира та багато інших.

На свято в Сокиринці прибуло багато людей з усієї України і ще більше їх надійшло з навколишніх сіл і міст. Свято відбувалося коло колишнього палацу Галаганів, а також коло пам'ятника народному рапсодові — на брилі сивого каменю сидить з кобзою в руках Остап Вересай.

Відкривав фестиваль народний артист СРСР, голова правління Музичного товариства УРСР Дмитро Гнатюк:

— Сьогодні ми проводимо український фестиваль кобзарського мистецтва на землі геніяльного рапсода століть Остапа Вересая. Сьогодні тут пануватиме народна пісня — наша доля, наша душа. Звучатиме кобза, рококатиме бандура. Остап Вересай зібрав до себе у гості кращих музик України. Сьогодні будемо слухати українські народні пісні. Хай звучать вони веселкою над цим благословенним краєм!

Народному артистові вторила ведуча концерту Христина Стебельська з Івано-Франківська:

— Пісня кобзаря, дума кобзаря — наша душа, наша доля. Тут на чернігівській землі єднає нас і ріднить вона. Це наш духовний скарб, з яким підемо у майбутнє. Хай звучить бандура, доки стоїть світ!

Розпочався фестиваль величним "Думи мої, думи мої...", у виконанні зведених капел бандуристів. Здавалося, що сам великий Кобзар надійшов привітати Вересаєве свято. За "Думами" звучить іскриста пісня "Бандуристе, орле сизий! та бадьорий "Запорізький марш". Давно колись цей мажорний твір склав відомий кобзар Євген Адамцевич з недалеких від Сокиринців Ромен і відтоді його розносили по світу побратими й учні — Федір Співак, Іван Петренко, Ігор Рачок, а нині його з високим піднесенням відіграли три брати Орест, Тарас та Михайло Барани зі Львова.

Пісня за піснею під акомпанемент бандур злітають у блакитне небо старовинні народні пісні: "Ой, пряла б я куделицю", "Пожену я воли", "Ой, у лузі калинонька", "На вгороді деркач дере", "Що у полі береза" та багато інших. А потім прозвучали затяжні "Гей, ви стрільці січовії", жартівлива "Ой, лопнув обруч та біля барила", "Ой, ти живеш на горонці" та інші.



Спливають години, але жадібно слухає тисячна маса людей ці пісні, слухачі бурхливими оваціями нагороджують виконавців.

Не забули і про пам'ятник Остапу Вересаю. Біля нього зібралася велика група кобзарів і багато слухачів, під оплески яких було виконано ряд кобзарських пісень.

До пізнього суботнього вечора бурхало і гриміло в Сокиринцях кобзарське свято, воно переливалося самоцвітними перлами вічно живого кобзарського мистецтва.

А другого дня, у неділю, учасники свята розїхалися по навколишніх селах — Калюжницях (звідки родом Вересай), Гурбинцях, Савинцях, Іванківцях, Дігтярях, де проти неба у затишних сільських куточках виконували перед присутніми свій кобзарський репертуар.

Увечері в Срібнянському районному Будинку культури відбувся великий концерт народного артиста СРСР Дмитра Гнатюка і Державної заслуженої капели бандуристів УРСР. До ночі лунали овації в залі.

Ще в кінці минулого століття деякі недалекоглядні дослідники писали, що кобзарству на Україні надходить край. Прикро для себе і на щастя нам вони глибоко помилилися — кобзарство на Україні живе і буде жити вічно. Саме про це заповідав нам великий Кобзар: "Наша дума, наша пісня ня вмре, не загине!" І це незаперечно не раз довів український фестиваль кобзарського мистецтва "Вересаєве свято".

## OSTAP VERESAI FESTIVAL



*Біля пам'ятника Остапа Весерая*



There has never been a festival of art in Ukraine like this one. Over 400 bandura players from all over Ukraine gathered in the old village of Sokyryntsi, Chernihiv Region — the homeland of the famous Ukrainian bard Ostap Veresai (1803-1890).

It was an unforgettable event. Professional and amateur ensembles and individual performers gathered on a festively decorated square near the monument to Ostap Veresai where they sang Taras Shevchenko's *The Mighty Dnipro Roars and Groans* to the accompaniment of banduras.

Then they performed Ukrainian folk songs and ballads, and music by contemporary Ukrainian composers. Hundreds of local residents applauded the UkrSSR Capella of Bandura Players; amateur capella of bandura players from the village of Strusiv, Ternopil Region, and bandura players from Poltava; amateur folk capellas of bandura players from the Bohuslav District of the Kyiv Region, and the town of Melitopol, Zaporizhya Region; a children's capella of bandura players *Dzvinochok* from Lviv and the capella of bandura players from the city of Chernihiv.

In Sokyryntsi one could hear well-known Ukrainian bards: Andriy Bobir (Kyiv), Olexiy Parfinenko (Kharkiv), Pavlo Suprun (Kyiv), Mykola Nechyporenko (Zhitomir), the Baran family trio (Lviv), young performers Lyudmila Posykira (Lviv), Vasyl Nechepa (Chernihiv), secondary school pupils Yaroslava Hrevtsiva and a quartet of boys, from Kyiv.

The audience showed a great deal of interest in the art of folk singing accompanied by the bandura. The performers were warmly received in Sokyryntsi and other villages of Sribne District where they gave concerts.

On a spacious square in front of the former palace of the local landlord Halahan, where Ostap Veresai played the bandura and sang more than once, I heard quite a few





stories about the life of this outstanding folk musician, whose 185th anniversary of birth was marked by this festival. It is gratifying that the local people cherish the memory of their famous compatriots.

It is thanks to their memory that the festivities in honor of Ostap Veresai, once initiated by poet Pavlo Tychyna, were resumed. On the eve of the Second World War, Tychyna spoke of the need to revive the art of bandura playing and the legacy of Ostap Veresai in particular, whose very name had long been forbidden. The first festival was held modestly enough. Then enthusiasts began to collect exhibits for the future museum of the great bard whom a well-know French historian Alfred Rambos referred to as “one of the last representatives of the great corporation of artists who existed under various names in the heroic times of all nations.”

True, Ukraine has always been famous for its kobza and bandura players. Folk bards and musicians who performed songs to the accompaniment of folk instruments, were known back in Kyivan Rus. They were quite popular in the Zaporozhian Sich in the 16-18th centuries. Kobza and bandura players expressed the interests of the subjugated people and in their songs called upon them to struggle against their Polish and Russian oppressors. This socially active kind of art will always be needed.

After the second holiday in memory of Ostap Veresai was held, in 1968, and the third — in 1986, it became evident that such a holiday needed a broader scale and therefore this formerly regional event was given more prominent status. Participants of this year's festivity will long remember it and pass on their enthusiasm to the younger generation.

From now on, such festivals will be held on a regular basis. In June, 1989, all the kobza and bandura players of Ukraine will be invited to the town of Kaniv, where the great Ukrainian Kobzar (bard) Taras Shevchenko lies buried, to mark the 175th anniversary of his birth.

*A Guest*

## КОНКУРС ВИКОНАВЦІВ НА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

У жовтні минулого року в обласному центрі Прикарпаття — м. Івано-Франківську проходив конкурс виконавців на народних музичних інструментах. До участі в конкурсі допускалися виконавці, які народилися не раніше 1 січня 1958 року (тобто віковий ценз — до 30 років), артисти концертних організацій і мистецьких ансамблів, студенти та учні вищих і середніх спеціальних музичних навчальних закладів України, тобто люди з професійною освітою.

Для переможців були встановлені такі нагороди: I премія у розмірі 200 крб. і звання лавреата; II премія — 150 крб. і звання лавреата; III премія — 100 крб. і звання лавреата республіканського конкурсу.

В конкурсі взяли участь виконавці на народних інструментах, що викладаються в музичних закладах України: цимбали, сопілка, гітара та бандура. Подібний конкурс останній раз проводився ще в 1981 році в м. Одесі, при чому нове в Івано-Франківському конкурсі народників полягало в тому, що поряд із солістами брали участь ансамблі, дуети, тріо та більші склади — до 12 осіб.

За останні роки на Україні підросло нове покоління талановитих бандуристів — виконавців, як солістів, так і ансамблів; багато з них з різних причин і не брали участі в конкурсі, але активно виступають у концертах. Умови конкурсу були нелегкі — для солістів-інструменталістів, щоб витримати програму трьох турів, треба було підготувати: поліфонічний твір, оригінальний твір великої форми українського композитора, п'єсу віртуозного характеру (оригінал або перекладення), твір великої форми та варіації на українські народні теми, обов'язковий твір С. Баштана. Концертні варіації, різні п'єси за стилем і жанрами (до 50 хвилин звучання), а також Концерт М Дремлюги (в двох частинах) — це був обов'язковий твір для участі в 3-му турі у супроводі Київської оркестри українських інструментів. Для бандуриста-співака, крім інструментальних творів, за умовами конкурсу вимагалось виконання дум, вокальних творів радянських та зарубіжних композиторів (романси, українські народні пісні), та в 3-му турі — виконання у супроводі оркестри Української сонати А. Коломійця або Поеми-рапсодії М. Дремлюги (на вибір) та Думи або вокального твору.

Програма для ансамблів бандуристів включала: інструментальний твір українського автора, вокальні ансамблеві твори на сучасну патріотичну і молодіжну тематику, інструментальні та вокальні ансамблеві твори до 20-25 хвилин звучання у кожному з 3-ох турів.

У першому турі в конкурсі серед бандуристів-солістів взяло участь 15 виконавців (хоча документи на участь подало 25). Серед них 5 бандуристок-співачок, і решта — інструменталістів. Змагання було нелегким — кожен виконавець мав свої достоїнства і тому журі прийшлося добре попрацювати, щоб всіх оцінити належним чином. У підсумку I премію "вибороли" студенти



професора С. Баштана (Київська державна консерваторія) — Роман Гриньків (2-ий курс), який виявився єдиним представником серед бандуристів чоловічої статі, виконував рівно і стабільно складну в технічному відношенні інструментальну програму (Соната 1 в 4-ох частинах М. Дремлюги, Соната Андре ля Пена й ін.), та Лариса Дедюх (студентка 4-го курсу). Другу премію поділили Ірина Бідненко (солістка Чернівецької філармонії), яка підбрала оригінальну інструментальну програму — Мачаваріані "Грузинські фрески", М. Колесси "Коломийка". Сільванський концерт для бандури з оркестрою та ін., і майстерно подала її у своєму виконанні; та Люба Венглевська — випускниця Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, яка продемонструвала прекрасні вокальні та інструментальні дані. В її репертуарі звучали старовинні українські народні думи, пісні, твори Степового, Лисенка та ін., та й інструментальну частину програми вона виконала нарівні з солістами-інструменталістами, включаючи обов'язковий твір у 2-му турі. Публіка дуже тепло приймала її виступ. Третю премію поділили Віолетта Дутчак (Львівська державна консерваторія, IV курс), випускниця Івано-Франківського музичного училища (інструментальна програма), у її виконанні вперше прозвучав новий твір К. М'яскова — Концертні варіації, Лариса Ковальчук (2-ий курс Київської консерваторії), яка виконала Думу Ф. Глушка на сл. Т. Шевченка "Невольник", ряд вокальних та інструментальних творів; та Ольга Герасименко (асистент Київської консерваторії), яка поряд із сольовою програмою, що включала ряд нових перекладів (Іванов-Крамської Прелюдія, Мануель де Фалья Еспанський танок, С. Сейбер Прелюдія і Фуга, новий твір К. М'яскова "Елегія"), підготувала до участі в конкурсі тріо бандуристок зі Львова (випускниць Львівської консерваторії).



*Гриньків Роман (II курс Київ. консерваторії, I премія)*



*Венглевська Любова (випускниця Львів. консерваторії II пр. вокал. бандура)*



*Тріо бандуристок м. Львова. У складі: Олени Герасименко, Ольги Стацишин та Христини Залуцької. Лауреати республіканського конкурсу виконавців на народних інструментах, Івано-Франківськ, 1988 р. II премія.*



*Тріо бандуристок Рівненського інституту культури у складі: Мишталі Ольги Миколаївни, Тарнової Оксани Петрівни та Цьох Надії Зенонівни. Лауреати Республіканського конкурсу виконавців на народних інструментах, Івано-Франківськ, 1988 р. III премія.*



*Тріо бандуристок Одеської державної консерваторії ім. А.В. Нежданової у складі: Морозевич Ніни Василівни, Семенової Катерини Анатолівни та Будовської Наталії Володимирівни. Лауреати Республіканського конкурсу виконавців на народних інструментах, Івано-Франківськ, 1988, III премія.*

Серед бандуристів-солістів слід відзначити ще ряд виконавців, які добре виступали в 1-2 турах. Це — Таня Лобода, яка є активною учасницею багатьох концертів у Києві, підготувала звітний концерт дитячого ансамблю бандуристів дитячої музичної школи ч. 32 (де працює) у Спільці письменників, має у своєму репертуарі українські думи, народні пісні, робить власні переклади та обробки для бандури. Вперше на сцені прозвучали у її виконанні нові твори: І. Шамо "Київські дзвони" та "Весела балалайка" з сюїти ч. 1, О. Зубицького "Мадригал". Галя Береза-Топоровська — випускниця Київської консерваторії, тепер викладач



рівенського музичного училища. Вона має в репертуарі 9 дум, багато українських народних пісень, власні обробки та переклади, а також власні твори: "Коліскова", "Лебедина пісня", "Квіти для мами" та інші на слова українських поетів. Вона підготувала музично-літературну композицію "Кобзареві думи з нами", з якою виступала у себе на Рівенщині, а також в музичних училищах Сум, Житомира. Брала участь в республіканському радіоконкурсі "Нові імена". Добре виступали у конкурсі і львів'янки — випускниці Луцького музичного училища Леся Антонюк та Алла Куцевич. У них були складні інструментальні програми.

Серед бандуристів, починаючи з 50-их років (післявоєнних) стала дуже популярною така форма ансамблів як жіноче тріо бандуристок. Ініціатива створення першого тріо належить Володимирові Кабачку (1892-1957), який залишив виразний слід в історії українського мистецтва гри на бандурі: створив свою школу, в якій намагався поєднати досягнення київського та харківського способів гри. Свій педагогічний досвід В. Кабачок втілював у "Школі гри на бандурі" (співавтор Є. Юцевич, 1958).

І ось нарешті у 1988 році — перший конкурс-змагання між такого виду ансамблями. У першому турі взяли участь: дует бандуристок з Кіровограду, тріо з Чернігова, Черкас, Ровно, Львова, Києва, Одеси. Це, звичайно, небагато як для всієї України, бо тріо бандуристок є у м. Луцьку (два), Івано-Франківську та інших містах, але умови конкурсу — віковий ценз та обов'язкове виконання інструментальних творів — дещо обмежили бажаючих. З великих форм брали участь ансамблі (до 12 чол.) з Дрогобицького та Полтавського музичних училищ, ансамбль "Вечірня пісня" з музично-хорового товариства Івано-Франківства (хоча подібні ансамблі є у Львівській та Київській консерваторіях, Чернівецькому, Ровенському та інших музичних училищах). Після творчого напруженого змагання у фінал вийшли і отримали такі нагороди: І премію — тріо Черкаської обласної філармонії у складі Людмили Глозової, Лідії Зайнчківської та Ольги Калини (всі вони вихованки Київської консерваторії, кляса С. Баштана). Дівчата — єдине тріо, що працює на концертній роботі. Володіють відмінними вокальними даними, хоча це деколи відбивається на ансамблі; добре виконують супровід на бандурах, репертуар великий і різноманітний, включаючи інструментальні твори (С. Баштан "Пливе човен", Ф. Куперен "Молоточки", Лазаревич "Кубинський танок"), пісні а капеля — О. Білаш, сл. Вихруща "Дремушка" та Аракішвілі, сл. Грижашвілі — "Тростник" (на рос. мові), пісні радянський композиторів та українські народні. За ними — тріо бандуристок з м. Львова (випускниці Львівської державної консерваторії) у складі Ольги Герасименко, Ольги Стацишин та Христини Залуцької. Не зважаючи на зовсім несприятливі умови для підготовки тріо до конкурсу (учасниці тріо працюють на різних роботах — Київська консерваторія, асистент-стажист, Львівське культосвітнє училище, Львівська музична школа ч. 2) відсутність репетиційного приміщення та й взагалі — часу, незацікавленість будь-якої концертної організації в збереженні такого колективу, тріо власними зусиллями зуміло підготувати велику конкурсну програму і виступити на високому професійному музичному рівні. В репертуар входили твори, спеціально написані для тріо — пісні Ю. Ланюка, Інструментальна Фантазія Оксани Герасименко, багато власних перекладень та обробок, дуже тепло публіка сприйняла інструментальний твір "Хабанеру" Хосе

Вайта та ін. Програма третього туру була підібрана з творів львівських композиторів В. Янівського, І. Майчика, Ю. Ланюка.

Другу премію теж отримало тріо Київської державної консерваторії у складі Людмили Федорової (асистент-стажист), Лесі Репецької (випускниця Київського державного інституту культури) та Тетяни Всеволодської (2-ий курс). В репертуарі цього тріо теж багато нових творів, раніше не виконуваних (І. Шевченко, сл. М. Сингаївського "Мовою матері", Леся Репецька, сл. П. Тичини "Арфами", Ф. Куперен "В'язальниці", власні обробки народних пісень).

Третю премію поділили тріо бандуристок Рівенського державного інституту культури у складі Надії Цьох, Ольги Мишталь та Оксани Тарнової (всі вони родом з Львівської області), які продемонстрували добрі вокальні дані, та тріо бандуристок Одеської державної консерваторії, у складі якого Ніна Морозевич — молодий викладач, яка прийшла з Київської консерваторії, вдало підбрала студенток Наталю Будовську та Катерину Семенову і організувала перше в Одесі тріо бандуристок. Дівчата поєднують навчання і працю з активною концертною діяльністю. За два роки роботи підготували великий репертуар для участі в конкурсі.

Ансамблі бандуристок "Вечірня пісня" Івано-Франківського музично-хорового товариства (керівник І. Жовнірович) та Полтавського музичного училища (керівник заслужений артист УРСР І. Коваль) отримали диплом конкурсу.

Хоч Дрогобицький ансамбль бандуристок не вийшов у фінал, але треба підкреслити і їхню велику роботу у підготовці і вивченні різноманітного репертуару, включаючи цікаві обробки українських народних пісень, інструментальні твори (художній керівник Я. Бонзяк).

Підсумовуючи конкурс бандуристів, можна зауважити, що це мистецтво майже виключно попало у жіночі руки, дійсно традиційний кобзарський репертуар майже не звучить (думи, сатиричні пісні). Нові твори для бандури — в основному інструментальні; за останні 5 років не з'явилося жодного великого вокального твору в репертуарі бандуристок. Ще в 70-ті роки творчість Галини Менкуш надихнула композиторів на створення таких епічних творів як "Дума про золоті віки" (сл. Лесі Українки), "Князівна Либідь" (сл. Л. Тиглій), музика А. Кос-Анатольського, "Плач Ярославни" (Ф. Кучеренко-Т. Шевченко). Ось ці твори і декілька дум переспівують з року в рік молоді виконавці. І не приходить до голови жодне ім'я молодого композитора, який писав би тепер для бандуристів подібні твори. Причина криється і в тому, що дуже й дуже мало ми чуємо в радіо, на телебаченні виступів молодих провідних бандуристів, зовсім немає добрих якісних записів на грамофонні платівки цього виду мистецтва.

На конференціях кобзарів-бандуристів багато говориться про виховну роль кобзарського мистецтва в житті народу, вказувалося на хиби у підготовці бандуристів у дитячих музичних школах, училищах, консерваторіях, на відсутність належного педагогічного та виконавського репертуару, брак навчальних посібників, струн, тощо, але, як бачимо, практично майже нічого не робиться для поліпшення цього стану.

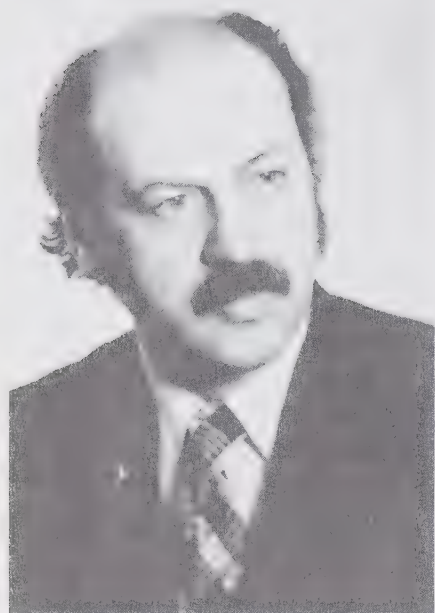
---

**БАТЬКУ! МАМО! БАНДУРА** інструмент виключно український без паралелі чи подібностей с сьогоднішнім символом України. Передплачуйте жур-

нал „**БАНДУРА**” для своїх дітей які вивчають український історичний інструмент, що вже століттями передає неписану історію нашого народу.



# Запізнайтесь з членами Редакційної Колегії



**ІГОР СОНЕВИЦЬКИЙ** — композитор, музиколог, диригент, педагог, піаніст і музичний активіст, нар. 2 січня 1926 р. в Гадинківцях, Чортківського повіту (Галичина), батько Михайло — класичний філолог, довголітній педагог, професор УКУ, мати Ольга (з Ласовських) — журналістка, громадська діячка.

Освіта: 1944 — іспит зрілості в Львівській Державній Гімназії; 1950 — диплом Державної Музичної Академії в Мюнхені; 1961 — доктор філософії (музикологія); Укр. Вільний Університет.

Наукова діяльність: 1967 — професор Українського Католицького Університету ім. св. Климента Папи в Римі; 1977 — дійсний член Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, а згодом голова Музикологічної Комісії; 1980 — дійсний член Української Вільної Академії в США, а пізніше голова Музикологічної Комісії; член Американського Музикологічного Товариства; член Асоціації Американських Композиторів.

Педагогічна діяльність: 1952-1967 — Український Музичний Інститут в Америці (фортепіано, теорія, диригентура, історія музики, композиція); 1971-Український Католицький Університет в Римі (літні курси); 1978-1987 — Академія св. Юра в Нью Йорку.

Диригентура: 1947-1950 — оркестра Державної Музичної Академії; 1948-1950 — Український Оперний Ансамбль під кер. Б. Пюрка; 1949-1950 — Симфонічна Оркестра УНРА.

хори: "ДУМКА" в Нью Йорку, "СТУДІО-ХОР" при Літературно-Мистецькому Клубі в Нью Йорку, "ХОРОВА КАПЕЛЯ УККА" в Нью Йорку, "ХОР ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА" в Клівленді, "ТРЕМБІТА" в Ньюарку, "ЗАГРАВА" в Нью Йорку".

Композиторська діяльність: опера "Зоря" (лібретто Л. Полтава); балет "Попелюшка" (хореографія Р. Прийми-Богачевської); 30 музичних оформлень до вистав "Студії Мистецького Слова в Нью Йорку під кер. Л. Крушельницької" — "Лісова пісня" (Л. Українка), "Казка старого млина" (С. Черкасенко), "Склянка води" (Е. Скріб), "Чорна пантера і білий ведмідь" (В. Винниченко), "Іван Вишенський" (І. Франко), Казки Л. Глібова, "Він їм простив" (монтаж з драматичних творів Л. Українки), "Казка про Мару" і "Мандрівка серця" (Л. Костенко), "Неофіти", "Невольник", "Сова" (Т. Шевченко), "Іконостас України" (В. Вовк); для фортепіано — Фортепіанний концерт, Г-дур, Варіації на українську тему, 3 триптихи, Мініатури, дрібні твори; для різних інструментів — Мала

сюїта для гобої, флейти, фортепіяна та перкусійних інструментів, Варіяції для флейти з фортепіяном; 40 сольоспівів на слова різних українських поетів, цикл пісень до слів І. Франка, Т. Шевченка, В. Симоненка; два циклі пісень-молитов; хорові твори — кантата "Любіть Україну" для міш. хору, баритона в супроводі фортепіяна, псалми Давида чч. 113, 137, 149, "Думи мої" для міш. хору, баритона і фортепіяна, літургійні твори, дрібні твори.

Наукові праці: 1966 — Артем Ведель і його музична спадщина; 1970 — Піаніст Любомир Горницький; 1972 — Композиторська спадщина Нестора Нижанківського; 1974 — Мирослав Скала-Старицький; 1976 — Етномузикологічні праці З. Лиська, Словник українських композиторів (в англійській мові), Духовні твори Артемія Веделя, Антологія української духовної музики.

Редактор публікацій: 1961 — М. Грінчеко, Історія української музики; 1962 — Ювілейна книга УМІ в Америці, 1965 — Проблеми української історіографії; 1977 — Пісні Романа Купчинського ("Ми йдемо в бій"); 1982 — Вибрані твори І. Недільського для міш. хору а капелля; 1983 — музичний редактор пісень Горбаля.

Інше: співосновник Українського Музичного Інституту в Америці, віцепрезидент Спільки Українських Професійних Музик, президент "Мюзік енд Арт Сентер оф Грін Каунті".

**ДАРІЯ ГОРДИНСЬКА-КАРАНОВИЧ** вийшла з вищого музичного Інституту ім. М. Лисенка у Львові, де була ученицею у фортепіановій класі Василя Барвінського. Наш композитор призначив її згодом до категорії "Визначних студентів", в якій Дарія студіювала його твори.

На далішні музичні студії вона поїхала до Відня, де закінчила Музичну Академію з відзначенням (Wienek Akademie für Musik und Darstellende Kunst). Її учителями були: Едвард Штоєрман, д-р Павль Вайнгартен і частинно Еміль фон Зауер, учень Франца Ліста.

Концертувала в таких містах: Львів, Варшава, Відень, Грац, Лінц, Зальцбург, Інсбрук, Нью-Йорк, Ньюарк, Філядельфія, Дітройт, Клівленд, Мінеаполіс, Чикаго, Торонто, Майнот, Дікінсон, Гренд Форкс і т.д. В камерній музиці виступала з "Віденським Фільгармонічним Квартетом", з "Лінцер Квартетом", з "Рідер Тріо". В концертах і в радіо Д.Г.К. включала українську музику.

**РОМАН САВИЦЬКИЙ**, бібліотекар-дослідник (музика, звукозапис, фільм). Син піаніста й педагога Романа Савицького ст. (1907-1960), він є абсолювентом Українського Музичного Інституту у Філадельфії, де студіював теж у місцевій Консерваторії. Бібліотекарські студії завершив у Технологічному Інституті Дрекслера у Філадельфії, де спеціалізувався у музичній бібліографії. Згодом, у своїй праці зосередився теж на дискографією та фільмографією.

Від 1964 р. Р. Савицький є головою Музично-мистецького відділу Публічної бібліотеки міста Елизабет, Нью Джерзі, ЗСА, та поєднує працю фахового бібліотекаря із музикознавчими дослідженнями. Між його працями: Англomовний вступ із примітками до десяти томника "Українські народні мелодії" З. Лиська; більші праці про М. Лисенка, З. Лиська, про співаків О. Мишугу, М. Менцінського та інше.

Від 1972 р. досліджує впливи українських мелодій та сюжетів на твори



світової музики, виступаючи із доповідями, статтями та радіопрограмами (нпр. програма про мандрівку пісні "Їхав козак за Дунай" в радіо "Нью Йорк Таймс", 28 червня 1976 і ін.).

Праці початі 1960 р., біля яких робота продовжується, це багатотомні збірники видані частинно п.з. "Українська музика в джерелах Заходу", "Українські пісні в чужих виданнях", та "Творча спадщина Василя Барвінського".

**ROMAN SAWYCKY** — media specialist and music scholar specializing in music, discography and filmography. Son of concert pianist and educator Roman Sawycky, Sr. (1907-1960), he is a graduate of the Ukrainian Music Institute of America (Philadelphia Branch). In Philadelphia he also attended the Conservatoire. He graduated from the Drexel Institute of Technology in Philadelphia with an M.A. degree in Library Science where he specialized in music bibliography.

Since 1964 Sawycky is Head of the Art and Music Department of the Free Public Library of Elizabeth, N.J. and joins the work of media specialist with music research. Among his works: English introductory articles to the 10-volume anthology *Ukrainian Folk Melodies* compiled and edited by Zenowij Lysko; larger works on Mykola Lysenko, Z. Lysko and singers Alexander Myshuha, Modeste Menzinsky and others. Since 1972, he researches the influences of Ukrainian melodies and subjects on world music, appearing in lectures (with recorded music examples), articles and radio programs (for example the program about the song "Yikhav Kozak za Dunay" known as the "Cossack Love Song" by S. Klymovsky aired on WQXR Radio of *The New York Times* as hosted by Robert Sherman, WQXR program director), and other broadcasts.

Among his larger undertakings (published in part only) are multi-volume collections *Ukrainian Music in Western Sources*, *Ukrainian Songs in Foreign Publications*, and *The Legacy of Vasyl Barvinsky*.



**ЮРІЙ ОЛІЙНИК**, нар. 1-го грудня 1931 р. в Тернополі, Галичина. Композитор, піаніст і педагог. Градуант Клівлендського музичного інституту (ступінь бакалавра 1956), Університет Кейс Вестерн Резерв (ступінь магістра 1959). Між його творами: П'ять етюдів для фортепіану (1969), Фортепіанова соната (1977), Концерт для бандури й оркестри (1987), Соната для бандури (1988), Концерт для фортепіану і оркестри (1988).

Ю. Олійник давав численні фортепіанові речитали в Америці і його репертуар включає твори В. Барвінського, М. Колесси, В. Косенка, С. Людкевича, Л. Ревуцького, Романа Савицького і свої власні. Він навчав в Клівлендській музичній школі "Сеттлемент" (1956-59), у Музичній консерваторії Сан Франціско (філіял Сакраменто 1960-67), у Каліфорнійському стейтовому університеті,

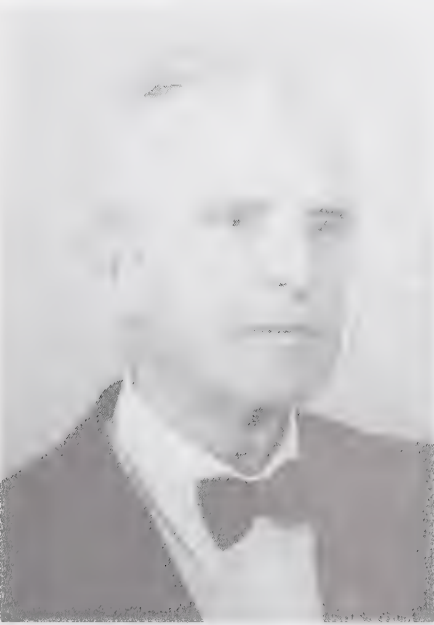
Сакраменто (1985-87). Ю. Олійник теж навчався гри на фортепіані, теорію і композицію приватно в Сакраменто, Каліфорнія.

**YURIJ OLIYNYK** — composer, pianist, and teacher is a native of Ukraine. He came to the United States in 1950 and became a citizen in 1955.

Mr. Oliynyk holds a Bachelor of Music degree from the Cleveland Institute of Music and a Master of Arts degree from Case Western Reserve University. He is a member of the Music Teachers Association of California and the president of the Ukrainian Heritage Club of Northern California.

Yurij Oliynyk has given numerous piano recitals in the U.S. and is currently teaching piano, theory and composition in Sacramento, California. His compositions include: 5 Spontaneous Dances for Piano, 5 Etudes for Piano, Sonata for Piano, Concerto in A minor for Bandura & Orchestra, Sonata for Bandura, Concerto for Piano & Orchestra, and a Heroic Song for Baritone Voice & Piano.

Since 1986, Mr. Oliynyk is also a member of the History-Social Sciences Advisory Committee at the California State Department of Education.



**ІВАН ВОВК** народився 25 вересня 1921 року в селі Кривчунка, Жашківського району, недалеко від міста Умань.

По закінченню народної школи в 1935 році записався до Одеської Державної Консерваторії на капельмайстерський факультет.

В консерваторії вивчав гру на флейті у класі Лев Роговой, фортепіан у класі Колкіна Фікс. По теорії музики вчився у Серафима Орфесв. Диригентуру вивчав у маестра Н. Чернятинського. Консерваторію закінчив в 1939 році.

На еміграції в 1946 році поступив на вищу музичну школу Цезар Франк в Парижі, Франція, яку закінчив на відмінно в 1954 році.

**ПРЕСОВИЙ ФОНД**

|  |                   |
|--|-------------------|
| Капеля ім. Т. Шевченка — Дітройт             | .... 1000.00 дол. |
| Суспільна Опіка, Торонто                     | ..... 300.00 дол. |
| Український Банк, Філядельфія                | ..... 250.00 дол. |
| Іван Деркач                                  | ..... 100.00 дол. |
| Укр.-Американський Клуб,<br>Сіятл, Вашінгтон | ..... 100.00 дол. |
| Український Музичний Фестиваль, Торонто      | 50.00 дол.        |
| Юрій Олійник                                 | ..... 50.00 дол.  |
| В. Родак, Торонто                            | ..... 20.00 дол.  |
| А. Пошиваник                                 | ..... 14.00 дол.  |



## ПІВДЕННА АМЕРИКА

### СВЯТКУВАННЯ ТИСЯЧОЛІТТЯ В МІССІОНЕС

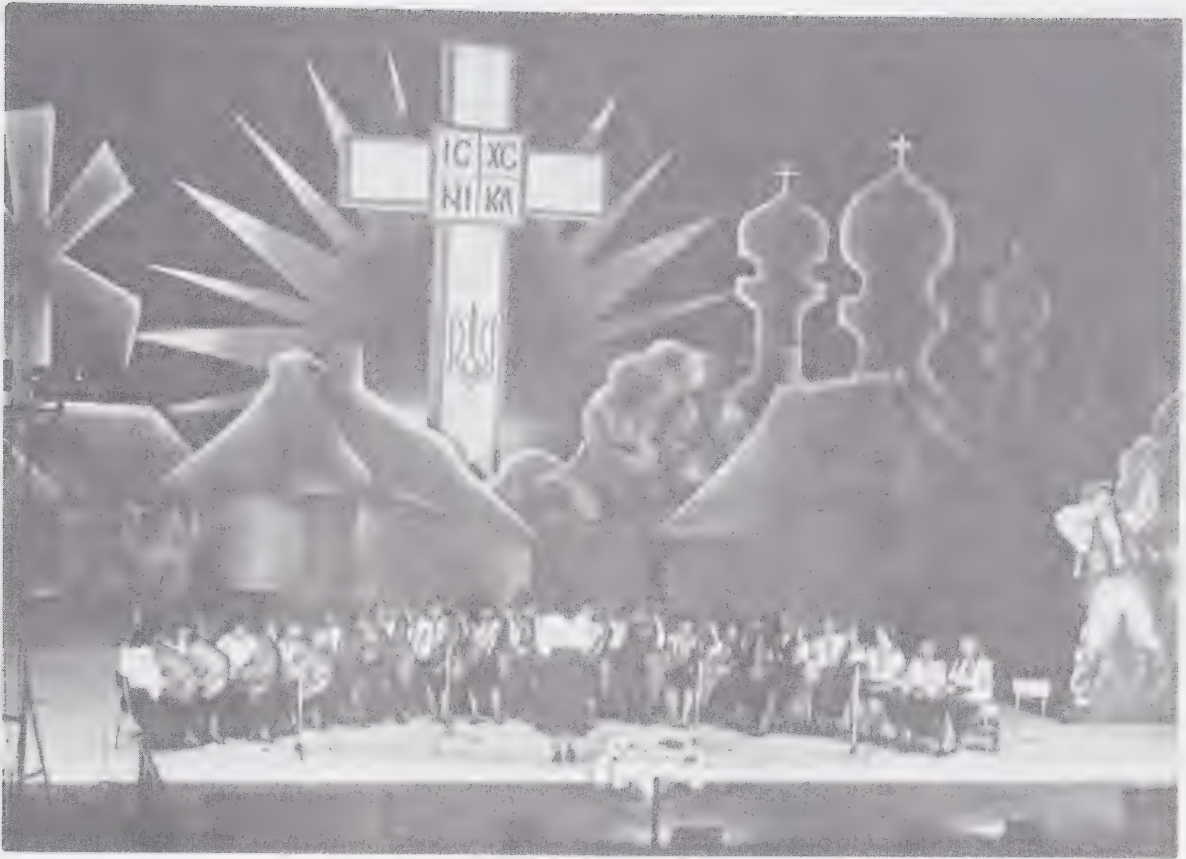
В Міссіонес виросло вже четверте з черги покоління, яке в більшості говорить по українськи. Спільними зусиллями усіх наших громад Міссіонес дійшли до успішного завершення святкувань Тисячоліття, які відбулися при кінці жовтня в Посадас.

Амфітеатр Мануїль Антоніо Жаміріс, який містить 5,000 осіб, був виповнений цілковито. На ті святкування зїхались українці з цілої Аргентини, багато з Бразилії, а найбільше з сусіднього Парагваю і Уругваю.



Організаторами цієї рідкісної культурної історичної події в Міссіонес був в першу чергу молодий о. Гектор Рауль Ціммер-Баланда, ЧСВВ з Гардіно, яке є положене недалеко Посадас і Обери. Це також один з більших наших осередків, де живе 250 родин. Вони мають групу в числі 70 танцюристів.

В підготові цієї небувалої імпрези активну участь брав о. Орест Карплюк, парох української католицької церкви з Обери, недавно побудованій, найбільшій в Аргентині. За довгий час своєї місійної праці в Аргентині о. Орест довершив не одну будову. Під сучасну пору він дав підвалини під розвиток кобзарського мистецтва, засновуючи чотири роки тому першу школу гри на бандурі в Обері. Йому в тому допомагає відомий на терені Аргентини мистець-маляр Каплун, який розмалював катедру в Обері.



Треба згадати, що на наших святкуваннях було чимало гостей з України, які якраз в той час там були.

Цілу програму передавали по цілій провінції по радіо.

На залі були присутні: губернатор, посадник, посли і високі достойники церковні. Промовляли: владика А. Сапеляк і о. Баланда.

В мистецькій частині виступали з'єднані хори всіх довколишніх місцевостей, балет, а головню ансамбль "Живі струни" під керівництвом великої ентузіястки бандури, проф. музики Маргарети Спасюк-Полутрянко... Бандуристки виступили в складі 20 осіб і полонили всіх присутніх, а зокрема зачарували аргентинців.

При тій нагоді заявляємо, що ми все будемо вдячні усім жертводавцям Америки, які на заклик Миколи Чорного прислали нам бандури.

Наші катехитки постійно моляться за ваші добрі серця.

**Сестра Діонізія Шевчук, ЧСВВ.**

## **ДРУГИЙ КУРС ГРИ НА БАНДУРІ**

У вересні 1988 відбувся другий за чергою курс гри на бандурі, який провів п. Юліян Китастиий. Приїхав він до нас, до Бразилії по курсах в Аргентині. Першого тижня п. Юліян навчав малих дітей бандуристів у Куритибі при "Полтаві", а другого в Прудентополі. В день навчав капелю Св. Ольги при Інституті Катехиток, а ввечорі парафіяльну капелю. В обидвох капелях по два гуртки: тих, що відбули перший курс минулого року і початківців.



Перша праця бандуристів за рік минула і саме в час прибув п. інструктор. Не так легко приходилось через рік молодим бандуристам вправляти і бути постійно заохоченими, бо ж і бандура, як усе інше потребує сили волі, а навіть впертості. І якраз в час, на заохоту, піддрезку і доучення п. Юліян приїхав. Молодим бандуристам це було як водичка кушекові в спеку. Ю. КитастиЙ зумів заохотити і підбадьорити учнів до науки, до вправи. Вони завзято брались за інструмент, пильно слухали поучень, були все присутні. З початку проф. повторив лекції, потім брався до нового, а на кінець молоді бандуристи брались вже до сінфониї.

На закінчення курсу одна група грала другій і всі себе обопільно оплескували, а маестро радів усміхаючись щасливий, що таки щось навчилися. П. Юліян КитастиЙ посвятив працював, всю свою енергію і терпеливість вкладав і то лиш задля любови до бандури, матеріальної заплати він не одержав, а ще мав утрати. Одиноко хіба сподіватись розвитку в тих молодих українцях у Бразилії, яким тепер так тяжко здобутись на виповнення сподівань, а не то на рівні віддячитись.

Під час року час-до-часу були виступи бандуристів у різних місцевостях на святкуванні, фестивалях або в радієвих стаціях.

Демонстрація українського інструмента зацікавлювала всіх дуже. Учителі Академії Музики запросили, щоб бандуристи-студентки музики продемонстрували і в школі новопоявлену бандуру. Бандуру залюбки беруть до рук і вправляють ті, що вчилися, а інші приглядаються і число новаків збільшається.

Панові Юліянові Китастому, панові Миколі Чорному ЩИРА ПОДЯКА за піклування.

**Ольга Корчагін**  
**Прудентополь, Бразилія**

## **Ю. КИТАСТИЙ ЗНОВУ ВІДВІДАВ ПІВДЕННУ АМЕРИКУ**

Як уже було згадано на сторінках української преси, 10-го серпня маестро Юліян КитастиЙ прибув до Буенос Айрес, почавши відразу активну діяльність на терені Аргентини. В місцевості Ляважоль у привіщенні філії українського Товариства "Просвіта" Ю. КитастиЙ дав курси гри на бандурі для 24-го учасників — для 16-ох дітей віком від 6 до 12 років і 8 старших.

Постійним керівником дитячої групи є Марта Сищик Собенко. Не зважаючи на короткий час, курсанти підготували кінцеву програму, яку виконали з великим успіхом в Ляважоль, а другий виступ відбувався в місцевості Вільде, в приміщенні філії Т-ва "Просвіта". Дуже гарне враження зробила група авансованих курсантів: Олесь Береговий, Юрій Сенишин, Петро Мицко і Петро Корольок, які разом з маестром КитастиЙ виконали інструментальну в'язанку "Дві польки" і дві пісні — старовинний гірницький кант "Про сирітку" і жартівливу "Дозволь мені мати".

Цей же виступ відбувся вдруге в неділю, 21-го серпня, в місцевості Вільде.

В Буенос Айресі маестро Ю. КитастиЙ дав сольовий концерт в приміщенні

Українського Пласту, якого чисельна публіка кожний раз нагороджувала гучними і довгими оплесками. Потім Ю. Китастих відїхав до провінції Місіонес, прибувши до міста Апостолес. Тут учащало на курси 18 курсантів. В Апостолес вже від лютого почала вправляти група молоді під керівництвом Маргарити Спасюк-Полутранки, яка є вчителькою музики. Початок був добрий, а курс поміг молодим бандуристам подолати останні початкові труднощі.

З Апостолес Ю. Китастих відїхав до міста Обера, в провінції Місіонес. Тут учащало на курси гри на бандурі 18 курсантів, які вже раніше практикували цю гру під керівництвом Олега Берегового і св. п. Василя Качорака. Всі ці курсанти відвідували курси Юліяна Китастого минулого року.

До Апостолес і до Обера супроводив Ю. Китастого Юрій Сенишин з Буенос Айресу, студент медицини, як помічник і перекладач мови. Він вже вчився грати на бандурі від свого батька, з яким (і з братами) мали родинний квартет.

Крім курсів Ю. Китастих і Юрій Сенишин успіли поїхати з бандурами до сусідньої провінції Чако, де в місті Роке Саенз Пеня виступили на святі 1000-ліття Хрищення Руси-України з дуже великим успіхом.

З поворотом до провінції Місіонес маестро Ю. Китастих в супроводі Ю. Сенишина відвідали з концертом українську громаду в місті Хардін де ляс Америкас.

З провінції Місіонес, яка межує з Бразилією і Парагваєм, Ю. Китастих відїхав до Бразилії. Вже в Куритибі, столиці провінції Парана, Ю. Китастих дав короткий курс для 18-ти дітей з групи під проводом Єлисавети Кривий. Цей гурток тількищо одержав від невтомного Миколи Чорного 10 дитячих бандур, тому мета курсу була ознайомити дітей і їх інструкторів з новими інструментами.

Рівночасно при допомозі д-ра Михайла Рубінця і його дружини Режіни відбулося кілька нарад і зустрічей з любителями українського кобзарства і представниками різних українських організацій, що довело до створення підготовчого комітету для остаточного законного оформлення Товариства Українсько-Бразилійських Бандуристів.

З Куритиби Юліян відїхав до Прудентополісу, в цій самій провінції Парана, яке є релігійним центром в Бразилії. Там Ю. Китастих дав провідний курс гри на бандурі, себто вдень в Інституті святої Ольги для групи 22 дівчат, керівником якої є Дозитея Опушкевич і Інес Музика, а вечером в парафії святого Йосафата для групи 13 курсантів, керівником якої є Маріян Мачула. Майже половина тих курсантів — початківці, а решта "ветерани" з минулорічного курсу, тоді як маестро Китастих загостив до Прудентополісу перший раз.

Крім лекцій на бандурі з кожною групою проведено на відповідному рівні класу нотної грамоти і підставової теорії.

Повернувши до Куритиби в неділю 25-го вересня, д-р Рубінець і його дружина Режіна запросили маестра Ю. Китастого на обід, на якому були присутні також Лавріньо Прийма, колишній керівник групи при Хліборобсько-Освітньому Союзі, з дружиною і також з дружиною Ілярій Безручка, почесний голова Хліборобсько-Освітнього Союзу і голова допомогової фундації при Українсько-Бразилійській Центральній Репрезентації.

Зараз по обіді Китастих у супроводі Маріяна Сидорака, голови підготовчого комітету товариства Українсько-Бразилійських Бандуристів, і д-ра М. Рубінця



та його дружини відвідали Жайра О. до Нассіменто, голову Об'єднання прихильників ДЦ УНР, який мав автомобільний випадок.

Того самого дня маестро Ю. Китастих відїхав до Нью Йорку.

Праця невтомного Миколи Чорного осягає чимраз більшого успіху. Досі він зміг вислати до Південної Америки 167 бандур, 50 сопілок і 20 малих бандур, починаючи це від Буенос Айресу. Вже уявляємо собі, як інтенсивно і, можна сказати, вперто, мусів працювати невтомний Микола Чорний, щоб досягнути стільки жертводавців на таку велику кількість інструментів, бо, як нам відомо, М. Чорний не є мільйонером, а навпаки, живе дуже скромно. А головне, велике признание належить М. Чорному за його зусилля у вислані 50 сопілок і 20 малих бандур для наших маленьких, бо власне вони є запорукою нашого майбутнього.

Д-р Михайло Рубінець

## ФРАНЦІЯ

---

### АНСАМБЛЬ "БАНДУРА" ПАРИЖ

Ансамбль "Бандура" постав в 1972 році.

Організатором і рушійною силою ансамблю є Юра Дубицький, який вже змалку вчився грати на бандурі.

Ансамбль складається з трьох музикантів східної Франції: Степан Кухта, Микола Матвіїв та Тері Єрко (француз), Юрко Дубицький з Мінхену і Дарка Мазурик з Парижу.

Спочатку ансамбль виступав здебільша з нагоди українських свят. Микола Матвіїв з о. П. Когутом організували курси гри на бандурі на українській оселі біля Страсбургу. В той спосіб зацікавився з бандурою молодь з Франції, Бельгії і Німеччини.

Дуже скоро, французькі музиканти почали цікавитися нашою музикою і запрошували на концерти.

Вже від 1974 року наш ансамбль давав різні концерти у Франції, Бельгії, Німеччині і Швейцарії. Виступали ми на концертах по церквах, театрах, на інтернаціональних фестивалях.

### ПІСНІ Й МЕЛОДІЇ УКРАЇНИ

#### ЗВУКОВА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДИХ У ФРАНЦІЇ

З кінцем 1983 р. студію Хрісталь у Франції видало довгограючу пластинку з наспівами українських мелодій виконаних солісткою Одаркою Мазурик і ансамблем Бандуристів. Інструментальний ансамбль "Бандура" відомий уже з 1974 р. виступами у Франції й у сусідніх країнах у складі: Ю. Дубицький (Мюнхен), М. Матвіїв, С. Бухта, Ж. Вайбель та І. Гій — Франція, який видав уже першу пластинку 1979 р.





Паризька солістка Одарка Мазурик навчалася в класі солоспіву (1963-67) оперного тенора Міро-Скалі Старицького в Парижі. Уже з того часу виступає з класичним репертуаром самостійних концертів. Згодом виявляє більший інтерес до народної пісенности, головню до тієї частини народної класики, яка сьогодні призабулася. Самостійне і творче засвоєння нею кращих надбань цієї музики та її оновлення — дає сьогодні співачці право звання носія української пісенности серед різнонаціональної публіки Західної Європи, яка, як відомо, в останній час виявляє великий інтерес до першоджерел національної музики, прагне пізнати її користування нею як першоджерельно-чистою і недоторканою!

А що Одарка й ансамбль Бандуристів відповідають цим вимогам підтверджує факт успішних концертів. Лише останнього літа українська мелодія лунає на таких відомих міжнародних фестивалях як Jazz-Folk Festival в Женеві-Nyon, концерти в театрах Бельфорту, у Страсбурзі та в Парижі. Група була кожно-разово прихильно відмічена в пресі й телебаченні.

Завдяки бездоганній музичній формації бандуристів, члени цього ансамблю добре і швидко оволоділи технікою гри та зуміли зорхеструвати її з іншими інструментами, як гітара і мандончель — Ж. Вайбель, контрабас — С. Бухта, легка перкусія — І. Гій, акордеон і бандура — М. Матвіїв. Юрія Дубицького треба відмітити як віртуоза бандури. Група в недовгому часі, бо від 1974 р. дала коло 60 концертів та видала першу пластинку, якої тираж розійшовся.

Награння пластинки зі солоспівом Одарки дає змогу притягнути ширшу публіку й любителів інструментальної музики та здобути нових членів ансамблю — чого група бажає й готова зацікавленням прийти з допомогою.

Цю довгограючу пластинку під назвою "Одарка Мазурик і Бандура" можна набути під такими адресами:

у Мюнхені

у Франції

J. Dubitsky

Ayingerstr. 25

8000 München 80

W. Deutschland

M. Matwijiw

5, Rue Th. Bach

68 Lutterbach

France

## ЮГОСЛАВІЯ

### ВЕЧІР ПРИСВЯЧЕНИЙ БАНДУРІ ТА 150-РІЧНИЦІ ВІД НАРОДЖЕННЯ ІВАНА НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО

**Перший раз — три бандури на одному місці**

Педагоги на літній школі вже пробували зорганізувати вечір присвячений бандурі, але не вдалося! Цього року з організуванням почалось заделегідь і його з успіхом реалізовано. Головний гість цього вечора був Олекса Павлишин, член культурно-освітнього товариства русинів і українців Загреба, одинокий кобзар-бандурист у Югославії.

У півгодинній програмі Олекса Павлишин говорив про те як роздобув бандуру, як учився грати і де виступав. Бандуру йому принесли товариші з

Львова. Не мала вона ані ключа, ані запасних струн, ані футляру. Все це він якось придбав, але не знав як її настроїти і як на ній заграти. Тому відвідав відомого композитора Арсена Дедича, але й цей йому не міг допомогти.

Шукаючи по енциклопедіях деякі дані про цей інструмент прийшов до дивного висновку: і в Іспанії є народний інструмент бандура, там і регіон, який зветься Галіція. Але, очевидно, це не був той інструмент якого Олекса мав. Врешті він роздобув якусь літературу і почав учитися.

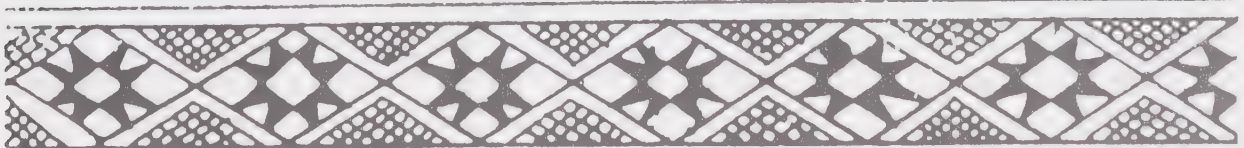
Сьогодні можемо сказати, що Олекса зі своєю бандурою виступив у майже всіх місцевостях, де живуть наші люди і популяризував українську пісню на багатьох маніфестаціях. Виступав він і в Руському Керестурі, і в Петровцях, по радіо і телебаченні, навіть і на фільмі. У цій фільмі Олекса з'являється в ролі радянського воїна, який на бандурі грає і співає пісню "Ніч яка Господи".

Олекса дещо сказав і про історію цього інструменту. Первісна форма бандури називалася кобза і мала інший вигляд. На ній грали подорожуючі співаки-кобзарі, найчастіше про народне горе та історичні події. У своїх піснях-думах вони величали подвиги козаків і таким чином сприяли зміцненні національної свідомості українського народу і допомогли йому зберегти себе від духовного і фізичного знищення. Знаючи це, деякі режими, які вороже ставилися до українського народу, фізично ліквідували велике число кобзарів, вважаючи, що знищать духовне багатство народу. І Тарас Шевченко, вважаючи себе народним поетом, свій збірник поезії назвав "Кобзар". Про все це на дуже цікавий спосіб говорив Олекса Павлишин. Його коротка доповідь була ілюстрована рисунками та фотографіями, а теж і його піснею. Власне, ця його пісня і захопила юних школярів, які до того часу ніколи не мали нагоди так студійно познайомитись з бандурою. Захоплені були і голова Союзу русинів і українців СР Хорватії мр Теодор Фрицький та члени Президії, яка того дня мала нараду в Ердуті.

Після вечора присвяченого бандурі почалась літературно-музична академія присвячена 150-річчю з дня народження Івана Нечуя-Левицького. У реуитації з'явилися ще дві бандури. Пригравали Михайло Литвинчук і автор цих рядків. Це вперше у Югославії як сказав Олекса Павлишин з'являються три югославські бандури на одному місті. Крім декламаторів в академії участь взяли і дівчата, які проспівали кілька українських пісень. На білому полотні просвітлювано призирики рисунків або фотографій червоної калини, кобзарів, дівчат у народному строї. Все це — слово музика, спів і проєкції — викликали у молодих всебічне естетичне почуття, яке напевно довго пам'ятатимуть.

У рядах нашої народності в Югославії не надто відомий інструмент і немає жодної традиції у плеканні кобзарського мистецтва. Олексу Павлишина треба вважати піонером і першим популяризатором гри на бандурі в Югославії. Цього року, під час літної школи зійшлись вже три бандури. Може наступного року з'явиться ще котра. І так поки у кожному товаристві не буде одна, дві, або три бандури. Це наш довг бандурі і кобзарству.

Михайло Ляхович





# НІМЕЧЧИНА

## ЖИВІ СТРУНИ

Від 18 до 28 липня відбувся у Мюнхені при У.В.У. під керівництвом молодих визначних бандуристів Миколи Дейчаківського — члена нашої славної капелі ім. Т. Шевченка в Детройті і Оксани Родак, четвертий з черги курс бандури, який, як і попередніми роками, організувало Товариство Українських Бандуристів та Фундація У.В.У. в Нью Йорку. Курс згуртував на 11 днів 25 молодих любителів кобзарського мистецтва і народної музики переважно студуючу молодь з європейських країн наших скупчень, а точніше з Бельгії, Голландії, Франції, Швеції, Польщі та Німеччини.

В приміщенні гуртожитку "Рідна Школа", де замешкала більшість учасників курсу, входили до програми курсу щоденні практичні вправи гри на бандурі, як для початківців, так і для студентів вже ознайомлених з інструментом, різні вокальні-хорові вправи індивідуальні лекції для поодиноких студентів; вечірні лекції для вишколення майбутніх інструкторів і проби хору, до яких долучились дуже радо студенти, які брали участь у літніх курсах У.В.У.

При цьому треба згадати, що поруч управи інтернату, що гостив курсантів, дуже підтримував інструкторів, молодий, талановитий та енергійний адміністратор цього курсу, бандурист, Андрій Несмачний, який на правду всеціло пожертвував для раду адміністраційних справ і вложив усі свої сили для сприяння чудової атмосфери переведення цього курсу.

Традиційний концерт на закриття цього курсу відбувся в четвер 28-го липня з чудовою і різноманітною програмою.

Програму започатковано виступом, у народних, барвистих вишивках, молодіжного мішаного хору та бандуристів, у дзвінкому виконанні: два релігійні канти, вшанували Ювілей 1000-ліття — "Св. Юрій" (обр. О. Махлая), соліст А. Несмачний та "Потоп" (обр. Леонтовича), солістка Оля Лечишин з Перемишля.

Дзвінким, протяжним відгуком степових просторів України прозвучала пісня за словами Т. Шевченка "Думи мої" (обр. Г. Китастого) та в'язанка веселих мелодій "На вулиці невесело", муз. В. Заремби.

У дальшому пописі виступали старша і молодша групи, які вміло і з певністю на здивування всіх присутніх відіграли кілька стрічок з різних укр. пісень. Після виступу початківців, щедрими оплесками привитали дует бандуристок з Бельгії Надю і Катю Дерев'янка, які виконали "Ой чорна я си чорна". По них виступили, також дуєтом два члени славного ансамблю "Бандура" з Перемишля: Оля Левчишин і Ірина Піхович з добре виконаною піснею "Сонце гріє, вітер віє".

Після тих цікавих дуетних точок, мелодійним відлунням виступили брат і сестра Пачехи з Франції "Запоріжським маршем" та молода і гарна інструкторка курсу Оксана Родак з Канади "Львівським Етюдом". Потім сам маєстро М. Дейчаківський на Харківській бандурі виконав думу "Дума про вдову і трьох синів", на очах присутних ронали сльози.

При цьому треба згадати, що маєстро М. Дейчаківський не тільки знає техніку, але є також добрим диригентом. Мабуть, тут вплив покійного Г. Китастого та взагалі капелі, що винесли цю техніку і спів у різних обробках з



*Під час концерту диригує Микола Дейчаківський*





України. На очах курсантів-бандуристів і самих хористів було видно внутрішнє переживання кожної пісні. Поведінка всіх на сцені була подиву гідна!

Програмою провадив сам Дейчаківський, який інформував чисельну аудиторію (250 глядачів) про завдання курсу та про курсантів, що написали листа до "Дойчес Мюзіум" в Мінхені, жалуючись з приводу того, що коли під час відвідин побачили на виставі бандуру з підписом "російський нар. інструмент".

Після зворушливого виступу маєстра, залунала весела пісня "Наливайте брати чарки" обр. М. Дейчаківського, яка дісталась йому в руки під час недавньої поїздки на Україну.

По довгих оплесках програма продовжувалась. На закінчення концерту, ансамбль виконав: "Партизанти" (сл. Я. Славутича, муз. М. Фоменка) і "По той бік гора".

Перед закінченням вдалого концерту, проф. Гой як голова Фондації, привітав ректора проф. Цюцюру, професорів, студентів, численну аудиторію та подякував учасникам за добру концертну програму вечора та побажав дальшої успішної і творчої праці в плеканню нашої народної музики на чужині. Із сторони курсантів, адміністратор курсу Андрій Несмачний подякував проф. Гоеві і Лідії Чорній за здійснення цього річного курсу, ректорові проф. Цюцюрі за патронат, гуртожитку "Рідна Школа", за приміщення і харчування, а о. парохів за залю.

Проф. Цюцюра привітав керівників курсу бандуристів і хористів і подякував за дуже добру концертну програму.

Концерт закінчився відомою піснею "Взяв би я бандуру".

Цей концерт підтверджує і закликає усіх учасників цього курсу, до дальшого для нас тут, на чужині, так важного зберігання кобзарського мистецтва і рідної музики. Пам'ятаймо, що в історії культури і мистецтва оригінальну сторінку становить кобзарство!

**ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ КОБЗАРІВ-БАНДУРИСТІВ — ЦЕ ЦІННИЙ ВНЕСОК У ЗАГАЛЬНУ КУЛЬТУРУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!**

**Учасник курсу**

## **MUNICH '88 BANDURA COURSE**

**Oksana Rodak**

*Assistant director of Khotkevych ODUM Bandurists' Ensemble of Toronto*

We all know how much effort goes into the organization of bandura camps, workshops and seminars. It is hard work for the organizers, instructors and especially, the students. The bandura course in Munich, West Germany this past summer was no exception. Organized and financed by the Ukrainian Free University Foundation, Inc. of New York under its president Prof. Petro Goy, and student activities coordinator Lydia Czorny, the fourth annual bandura course was held from July 18 to 28 at Ukrainian Free University in Munich. Its 27 participants came from Germany, France, Belgium, Italy, Poland, Holland, and included children, students, professionals, and adults. Everyone worked intensely, practicing fervidly, profiting from precious vacation time to improve their technique and knowledge of their beloved instrument. This year's instructors were Mykola Deychakiwsky (Cleveland, USA),

myself (Toronto, Canada) and assistant Olga Lewczyszyn (Peremyshl, Poland). Practices were held at the "Internat" and the daily schedule included basic beginner techniques, advances techniques, ensemble playing, individual lessons, solo and duet work, traditional folk singing, and choir rehearsals (attended by participants of "Stezhkamy Bat'kiv Po Evropi"). Added to the program were a series of lectures for future instructors.

As I mentioned at the beginning, no course goes without hard work. At this course, all of the students, both young and old, were extremely serious about playing and learning all that they could during the short time. The sound of the bandura could be heard well before morning practices (this was Mykola's wake-up call), during free time in the afternoon, after evening choir rehearsals, and in between visits to the Students' Club. Naturally, this does not mean that all we did was play. We also attended the German celebrations of the Ukrainian Millennium in the Cathedral Church, the Frauenkirche, enjoyed the sights and shopping of Munich, frequented the Schwabing district for gelatto and wurst, and visited the famous English Beer Gardens. I also managed to find time to see Schloss Nymphenberg (Ludwig's I's summer castle) and the world reknown Deutschesmuseum. During my exploration of the museum's music section, I saw a kobza, a *panska* bandura, and tsymbaly. The origins of these instruments were wrongly referred to, and as a result, steps are now being taken for their proper referral as Ukrainian instruments.

Perhaps one of the most important developments of Munich '88 was the formation of Euro-SUB (European Society of Ukrainian Bandurists). Its function will be to unite all the bandurists of Western Europe.

The 1½ weeks of work culminated at our final concert. The diversified program included over 10 folk, historical and religious songs such as "The Flood", "The Legend of St. George", "Song of Ukrainian Partisans" and "Kozak Fighting and Drinking Song." There were also duets performed by the Derewianka sisters from Belgium, and Olga Lewczyszyn and Irena Piechowicz from Poland. The French connection, Anne, Jean-Paul, and Stephane Paczecha, also contributed as did the instructors; Mykola performed "Duma about the Widow and Three Sons" and I played H. Kytasty's "Memories of Lviv." The concert was a huge success due to the full-to-capacity hall, the performers attentiveness and precise playing, the participation of members of "Stezhkamy Bat'kiv" in the audience and choir, and Mykola's fine conducting, musicality and leadership.

After the concert, the choir and bandurists began the return to the Internat Students' Club to celebrate their success, but the evening was still full of surprises. On the way to the U-bahn (subway), we entertained the bus driver, singing folk songs in full blast. In the U-ban, we attracted an enthusiastic crowd of Germans with our songs.

The course would not have been such a memorable experience if it had not been for Andrij Nesmasznych, who handled everything from organizational matters to initiating group spirit to preserving such great traditions as garlic and *weissbier* for everyone!

Munich '88 was a most enjoyable experience. Courses of this nature not only ensure the preservation of our national instrument and native song, but create everlasting friendships and strong bonds between us and our homeland.





*Під час концерту.*



# УКРАЇНА

## ПЕРЕМИСЬКІЙ "БАНДУРІ" — 10 РОКІВ

"Бандура" не з'явилась на музичному пустирі. Кращі музичні традиції від давна зберігав Перемиський церковний хор. Диригент Володимир Пайташ в 70-их роках збагатив звучання хору українським національним інструментом — бандурою.

Першими інструменталістами стали: М. Фіцак, М. Крайна, О. Левчишин, М. Осечко, Т. Піпка, О. Смолиньчак, І. Спольська, Х. Романик, Р. Золотник.

В липні 1978 року створився ансамбль "Бандура" — тріо в складі: М. Фіцак, О. Левчишин, О. Смолиньчак. Їх перший виступ мав місце на заключному концерті курсу інструкторів УСКТ в Перемишлі (липень 1978 р.). Протягом тих 10-ти років ансамбль міняв свій склад і зараз він такий: Ольга Левчишин — художній керівник, Марія Фіцак, Ірина Романюк, Романа Золотник, Мирослава Осьчко, Олександра Смолиньчак та Єва Голубовська.

Кількість концертів, які дав ансамбль перевищує число 130. Відбулись вони майже у всіх осередках, де живуть українці в Польщі. Понад 20 концертів пройшло в Італії, Бельгії і Зах. Німеччині (див. журнал "Бандура" No. 23/24).

Ця коротка історія надрукована в програмі ювілейного концерту "Бандури", замикає в собі основні біографічні дані ансамблю, для якого "... пригода з бандурою і піснею серйозна і вагома, як місце і роль музики в житті людини, а українців зокрема...".

Перемиська "Бандура", як аматорський ансамбль, не диспонує відповідними технічно-інструментальними засобами. Його розвиток пішов в бік вокалу, наче відбираючи бандурі її автономну роль.

Вся продукція ансамблю це пісня в супроводі бандури, тут досягнуто серйозних успіхів. Злагоджений, сочистий і повнозвучний тембр дозволяє розпізнати "Бандуру" вже з перших тактів. Природність їх співу впливає, либонь, з браку вокальної, академічної виучки і є безперечно здобутком ансамблю.

Ювілейний концерт "Бандури" відбувся 10.XII.1988 р. в "Народному Домі" в Перемишлі. Програма концерту складалася з 27 точок, розділених за певною системою емоційних антиномій і нарощування духовних якостей. "Розшифрувати" цю систему допомагав конференс Богдан Попович, підсилюючи нашу пам'ять фактами з життя Гната Хоткевича (йому це ансамбль присвятив свій концерт), Михайла Вербицького (125 років тому "Ще не вмерла Україна" вперше пронеслась над Перемишлем), інформацією про український кант.

Концерт відкрився маршовою "Запорізькою похідною", цей інструментальний твір спертий на мотивах козацьких історичних пісень. Дозволю собі висловити opinie про ці твори, які зворушили мене особливо, або виділялися ориганальністю виконання. І так, частина, в якій виконувалися канти навіяла дух давнини з його героїзмом і вірою, з тими непідмінними вартостями, що все ще кормлять нашу духовість. Ольга Левчишин в заспівах до кантів "Потоп" (опр. М. Лентович), "Святий Юрій" (опр. О. Махлай), "Ой зійшла зоря" (опр. М. Лентович), виявила глибоко розуміння давньої вокальної траєдиції (єдина в ансамблі має вищу музичну освіту). Здається ніхто зі слухачів не залишився



байдужим до барокксової напруженості, трагізму і віри, яку змалювали невідомі нам автори і яку зуміли видобути виконавці.

Репертуар "Бандури" насичений як народними піснями в обробках відомих українських композиторів так і авторською піснею. Пісні О. Білаша, П. Батюка, І. Поклада ліричні, здаються бути архаїчними, якимись старомодними. Проте, така оцінка надто гостра. В добу агресивного рока, така музика сповняє особливу роль, не тільки визначає протилежні позиції оцій "твердій", але нам слухачам подає першу "санітарну" допомогу в наших душевних розладах.

На увагу заслуговує також цикл пісень в опрацюванні Т. Верьовки, які "Бандура" виконала а капеля ("Ой сивая зозуленька", "У полі береза", "Калино-малино"). Ансамбль зійшов тут на справжні художні вершини і це якби намічує шляхи артистичних пошуків, так, що тоді станеться з бандурою? А так не хочеться, щоб ВОНА сталась тільки реквізитом.

Заключним акордом концерту була низка пісень на козацьку тему: "Ой у вишневому садочку", "Ішов козак потайком", "Їхав козак за Дунай", які невідмінно розгойдують нашу уяву, романтичні прагнення і чуття. В цю піднесену атмосферу повністю вписався останній номер концерту — твір М. Вербицького "Де Дніпро наш котить хвилі".

Після концерту було надано слово представником міських влад, які висловили свою вдячність за запрошення їх взяти участь в ювілею "Бандури". Бажали вони художніх успіхів і вручили дівчатам квіти. З черги промовляли діячі УСКТ, склали ювілянткам побажання, вручили квіти і подарки.

Підсумовуючи перехите і "наслухане" хочеться сказати — щире спасибі Вам! Висловити впевненість, що "... кожне суспільство має звуки, до яких привикло і мають вони бути об'єктом особливого піклування. Неповторний звуковий об'єкт має право творити історію на рівні з симфоніями Бетховена. Пам'яті про них не можна вимазати..." — Robert Murray Schafer, канадський композитор і музикознавець.

Володимир Пилипович

## КАНАДА

---

### HNAT KHOTKEVYCH & OSTAP VERESAI BANDURISTS' ENSEMBLES

The Hnat Khotkevych ODUM (Ukrainian Canadian Youth Association) Bandurists' Ensemble of Toronto was organized in 1966 by Mrs. Valentina Rodak with the aim of preserving and promoting Ukrainian culture and the Ukrainian national instrument — the bandura. It was the first group of its kind in Canada, and was followed by many other bandura groups in Toronto.

The ensemble is composed of students from public and high schools and university; their repertoire consists of folk, classical and religious songs. The director of the Bandurists' Ensemble, Mrs. Valentina Rodak, is a teacher by profession, a graduate of the University of Toronto, and highly respected as a cultural educational and

church activist. In addition to her position as a founder, teacher, and musical director of this Ensemble, she is the organizer and teacher of ten Summer Bandura Musical Schools, and since 1979 the conductor of the St. Volodymyr Ukrainian Orthodox Cathedral Choir. Assisting the Director is Oksana Rodak, a scholarship student at the University of Toronto Faculty of Music.

The members of the Hnat Khotkevych group play at many Ukrainian and non-Ukrainian functions in and out of Toronto. They have often performed on television, at Massey Hall, and at Ontario Place. They perform yearly at the Poltava Pavilion; and their excellent technique and musicianship have brought them high standing at the annual music festivals. The group has also performed with many popular Toronto choirs such as the Moloda Ukraina Choir, the Burlaka Male Choir, and the St. Volodymyr Ukrainian Orthodox Church Choir. To commemorate their 15th anniversary, the Hnat Khotkevych ensemble have released an album of songs titled *Chimes of the Bandura*.

The Ostap Veresai Bandurists' Ensemble (SUM-Etobicoke), has also been under the direction of Mrs. Rodak since its inception in 1983. The members of this ensemble are proud of their cultural heritage; they all enjoy playing the bandura and sharing their love of the national instrument by performing at various concerts, including Heritage Day at Ontario Place in 1987. Ostap Veresai, the Ensemble's patron, was a native of Poltava, Ukraine, and one of the most prominent bandurists in the 19th century who performed in Paris and the other capitals of Europe. A Paris newspaper quoted Veresai as saying that bandurists' songs were "God given to the people for remembrance." The present Ukrainian Canadian generation is truly upholding that tradition.

## YARKO ANTONEVYCH AND THE BANDURA

Oksana Rodak

The bandura is a unique instrument, native only to Ukraine. The music of this ancient, multi-stringed instrument is an integral part of Ukrainian social and cultural life and is rapidly becoming known and admired by the public at large. The bandura is very popular within circles of Ukrainian youth, who are preserving their culture and at the same time, exposing it to others. One such person is Yarko Antonevych, a native Torontonian. Yarko is perhaps today's best example of a contemporary bandurist. His use of modern technology, his outlook on contemporary music and even his striking appearance are becoming well-known not only in the Ukrainian community, but in general Canadian and American circles as well. He is ambitious, self-assured, a non-conformist, but above all, modest, easy-going and has a keen sense of humour. Yarko Antonevych is adding a new dimension to traditional bandura playing.

Yarko Antonevych, the son of Ukrainian immigrants, began his musical studies

---

\* All quotes in this paper which was prepared for a music course at the University of Toronto are from the interview with Yarko Antonovych which was held on November 15, 1986 at the home of O. Rodak.



at an early age. Due to his parents' influence, he began by playing the piano, and in 1968, at the age of 10, became the youngest member of the Toronto Hnat Khotkhevych Bandurists' Ensemble. It was in this group under the direction of Mrs. W. Rodak, that he first began his bandura training. In 1980, Yarko moved to Florida, where he attended Palm Beach Junior College as a music major in classical guitar. Three years later, he transferred to Florida Atlantic University to continue his classical music studies. Yarko is now in the process of completing his Bachelor of Fine Arts Degree, including a thesis on the history of the bandura in North America. Currently, Yarko resides in Toronto, furthering his career as a professional musician.

Yarko is a true musician: he has an intense relationship with his instrument, his senses are in tune with the specific nuances of the instrument, and he is aware of the moving qualities of music. "I believe that music is a combination of art and science; it is a means of enjoyment, yet there is a technical aspect as well. Music is life — everything is music." Music is Yarko's inspiration, his enjoyment, his livelihood. "It is one of the healthiest drugs in our society, having no side effects, yet is able to produce all kinds of wonderful sensations and emotions." Music and songs are something extraordinary. "Songs are thoughts, sung out with the breath when people are moved by great forces and ordinary speech no longer suffices" — Orpingalik. Yarko is not particular about musical preferences — he enjoys everything from classical to heavy metal. Polka music and Muzak, in which "popular songs are dynamically crushed", are not on his list of favourites.

Yarko Antonevych is devoting his life to music, specifically bandura music. "I feel that I have been given a special talent towards bandura playing. The bandura has given me a goal in life — the dual job of showing its music to Westerners and preserving the tradition as a dynamic entity. I want the ancient musical form to continue and to develop with the flow of time."

The bandura can trace its origins to the 6th century. The instrument flourished during the 17th and 18th centuries when wandering bandurists travelled the countryside, glorifying their nation's life and history. The modern bandura is an open-stringed instrument with 55 strings. The sound is emphatic yet gentle, combining the sounds of the harp and lute. Proud of his cultural heritage, Yarko is continuing in the footsteps of the early bandurists.

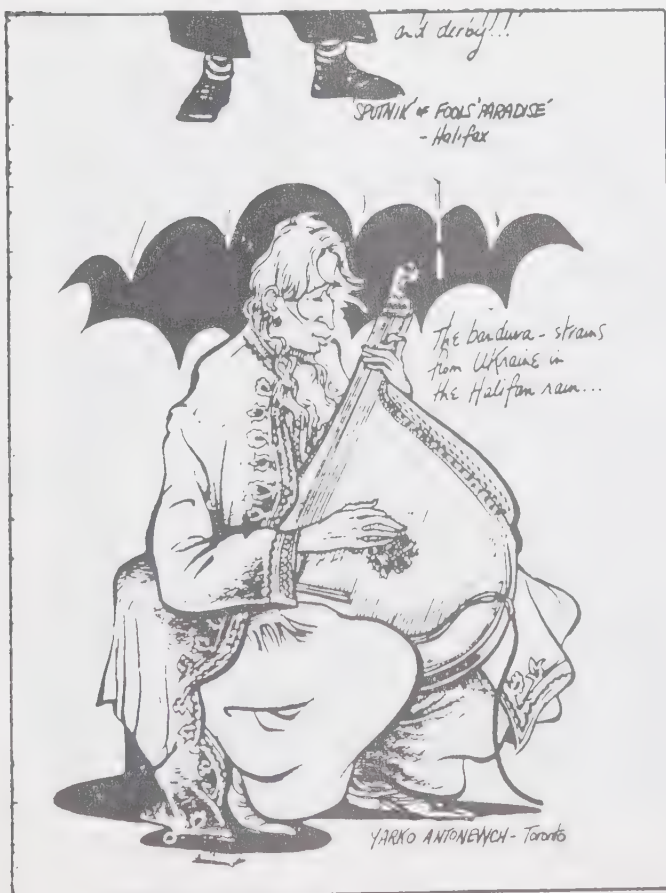
With today's technology, Yarko is "bringing the bandura into this century". He sings about the present, just as the early bandurists sang about their times, but he is utilizing different raw materials by going beyond the realm of traditional bandura music. He continues to play the old tunes, but also incorporates folk, classical, rock, new-age and other non-ethnic material. His diverse repertoire consists of works such as Bach's *Jesu, Joy of Man's Desiring*, Joplin's *Entertainer*, a Led Zepelin medley, Broadway themes, film music, and of course, Ukrainian and other ethnic music. Yarko also uses non-traditional bandura techniques such as mixing its music with digital instruments and synthesizing the sound.

Exposing bandura music is not an easy task, but with Yarko's large repertoire, audiences can always find a familiar tune. "I prefer to perform as a soloist; the bandura lends itself to solo performance, and I enjoy experimenting with synthesizers and tape machines — my low-cost philharmonic orchestra. I do not perform with large bandura groups because they are too spectacular and too politically oriented as the bandura has always been associated with Ukraine's struggle for freedom. Rather, I

focus on the musical, artistic aspect of the bandura by performing at folk, Native-American, ethnic and art festivals.” Yarko has appeared on radio, television, and has made an instructional video on the bandura for the Florida Atlantic University. When he provides background music at weddings or in restaurants, he plays a variety of ethnic music and takes requests. His accomplishments can be seen through his recent cassette release of bandura music. Today, his main occupation is playing in Toronto’s subways. During his performances, he frequently dresses in his “street clothes” (faded jeans, denim jacket, which are complemented by his long, flowing hair and his array of earrings). Much of the time, he performs in traditional Ukrainian garb. The performances receive a variety of responses. Many Ukrainians, particularly the youth, are intrigued with Yarko’s innovative style, but the “stuffy, classical traditionalists” who think that there is a set method and dress code for bandura playing, do not approve of it. Western audiences are fascinated with the music, the instrument and Yarko’s friendly personality.

“My plans for the future include the printing of my thesis in English publications, thus introducing the bandura to Western readers. I will continue to perform on this instrument, working in the folk and new-age circuits, and hope to move into the pop music scene to further expose the bandura. My ultimate goal is to see the bandura taught in serious musical institutions, just as the piano or violin.”

Yarko Antonevych shows the music of the bandura as a historically constructed process — he has encountered a set of music from the past, come to grips with the traditional forms, and continually strives for the development of this music with the flow of time. He shows how the music of the bandura is socially maintained. He performs individually and has a diverse repertoire that appeals to a large audience. Yarko individually creates music with his contemporary interpretation of traditional music and his will to further expose the instrument. Preserving and promoting the bandura is Yarko Antonevych’s goal — a goal which is becoming a reality.



**“Singing for their Supper”**  
**Globe Cartoonist Tony Jenkins**  
**captures Halifax’s Grand**  
**Gathering of Buskers.**

*The Globe and Mail Sept. 5, 1988 (Toronto)*



## BANDURA CAMP — 1988

Olga Kravetz

Anyone seriously interested in improving their bandura playing, or wanting to learn the bandura should consider spending time at a Bandura Camp.

In August I spent two weeks at a Bandura Camp held at the All Saints Ukrainian Orthodox Camp in Emlenton, PA. The site is ideal for this type of study. It is set along the Allegheny River in a quiet peaceful area, making it easy to concentrate. There are separate cabins, a new building with a large hall and classrooms below; a large dining room and a lovely pool.

The students at the camp were from age 12 yrs. to 75. Yes, we had a 75 year young gentleman from Venezuela, Prof. Fedir Jakymec, and his two grandsons, Michael and Yuri. There were three students from the New York area, Andrew Litoplo, Mark Brykowtch, and myself, from Long Island. My husband Nicholas, came along for the ride and was coaxed in joining us in singing. There were students from Connecticut, Pennsylvania, Ohio, Michigan, Illinois, New Jersey, and Canada; a total of 26 students. The instructors were excellent and spoke both Ukrainian and English, for those who had difficulty understanding Ukrainian. They were Dr. Marko Farion, Mykola Deychakiwsky, Taras Mahlay and Andrew Birko. Our choir director was Oleh Mahlay, who also played the bandura.

Our day started with breakfast at 8:00AM, group playing at 9:00AM. The students were separated into three groups; beginners, intermediate, and advanced. At 10:30 AM we had choir singing. (We were all voice tested the first evening of our arrival.) Then at 11:30AM back to bandura group playing again. Break at 1:00PM for lunch. Back at two for more bandura playing until about 3:30PM; time for a lesson in music theory. Free time between 4 and 6. Supper is at 6:00PM. At 7:00PM back to the main hall for choir singing until about 10:15 PM. Lights out at 11:30 PM. Within this schedule we were all given individual lessons and were given solo pieces to learn.

We were taught different techniques, proper way of sitting (which is important), proper way of holding the bandura; the beginners and intermediate were taught to use the base along with the melody, also to play and sing. We even had two guest speakers, Dr. Ihor Mahlay, who lectured on the history of the bandura, and Mrs. Olena Sanko, who gave us an interesting talk on the history of Ukraine.

We did a lot of playing and singing in the two weeks at camp, but we also found time for swimming, soccer, softball, and a couple of dances in the evening.

At the end of 2 weeks we gave a concert, which my husband taped. We couldn't believe our ears upon hearing the tape. It was just beautiful! It's amazing what one can accomplish in such a short period of time when you really want to.

All of the students at the camp were there for one purpose; to become better at playing the bandura, whether they just started or were playing a while. The majority understood, spoke and wrote Ukrainian, but that is not a requirement to learn the bandura. Our Camp Commandant, Mrs. Maryann Nakonechny, very graciously volunteered in giving Ukrainian language instructions for those who had difficulty in reading and understanding.

It is hoped by all that there will be more students attending the Bandura Camp

next year. Remember, the only requirement is that you want to learn to play the bandura!

Last but not least I wish to thank Lida Czorny, my instructor on Long Island, for encouraging me to attend the Bandura Camp. Lida was correct when she said it would be extremely helpful to me. I also want to thank her father, Mr. Mykola Czorny for his generosity, interest and support of the Bandura Educational Commission.



*Дім де відбувались заняття.*



*Кінцевий концерт*



## БАНДУРА В ДЕНВЕРІ

В Денвері бандура є дуже популярна. Тут є аж 25 бандур. На малу кількість українців, які замешкують в Денвері, це число бандур процентово є надзвичайно високим. Чому це так? Щоб правильно зрозуміти справу, то ми мусимо більше проаналізувати самий інструмент. Бандура не є скрипка, яка має лишень чотири струни і знала по цілому світі. Бандура має 56 струн і тим притягає увагу тих, хто її ще ніколи не бачив. Бандура є зв'язана з історією нашої нації. Є тяжко уявити собі українську ідилію без бандуриста старця, який співає-плаче над долею України.

Через свою багатосторонність бандура широко уживається в українській хаті. Її вішають на стіну, на тлі українського килима. У цьому випадку бандура служить як прикраса, замість малюнка або скульптури. Бандуру кладуть на стіл у вітальні перед приходом гостей. Це є дуже добрий спосіб для заохочення розмови на українську тему.

Ті, хто навчилися на бандурі грати можуть свobodно бути з того горді. Бандура на Україні існує вже багато століть. В двадцятому сторіччі почалося введення бандури на естраду. Поставити на сцену одного бандуриста є замало. Створились хори бандуристів, ансамблі, капелі.

У Денвері на бандурах грають: Оксана Мошинська і Беті Желем. Так само грає семирічний Михась Желем, але покищо тільки на шкільних виступах. Мошинська і Желем майже виключно грають перед чужинецькою публікою. Минулого літа мали контракт на 75 виступів на Ренесанс фестивалі коло Денверу. Співати перед чужинцями українські пісні багато не дає. Залишається уживати бандуру як інструмент. Американська публіка є приривчасна до інструментальних концертів.

Юрій Мошинський



*Зліва Беті Зелем і Оксана Мошинський на фестивалі в Larkspur.*

## КУРС ІНСТРУКТОРІВ ГРИ НА БАНДУРІ

Від 26-30 грудня 1988 року відбувся в Н.Й. курс для інструкторів гри на бандурі, спонзорований Товариством Українських Бандуристів, Капелею ім. Т. Шевченка в Детройті і Школою Кобзарського Мистецтва в Нью Йорку. Курс був частинно спонзорований Стейтовою Радою Мистецтва Нью Йорку.

Викладачами були визначні молоді бандуристи: Юліян Китастих, Микола Дейчаківський і Тарас Павловський. Ліда Чорна була адміністраторкою курсу. У великій мірі організаційною працею займався ентузіаст бандури невтомний пан Микола Чорний, директор школи Кобзарського Мистецтва в Нью Йорку.

Заняття відбувались в домі вці Визвольного Фронту яку бандуристи дістали зовсім безкоштовно. Приїхало 20 інструкторів з різних країн Європи, Аргентини, Канади і ЗСА.

Головною темою курсу було технічне навчання початківців. Була це дуже потрібна тема, бо за останні роки показуються різні підходи до техніки гри на бандурі між інструкторами поза межами України. Викладач цієї теми був Юліян Китастих.

Крім головної теми, були ще такі виклади: загальні принципи музичної педагогіки, себто, як вони стосуються до навчання гри на бандурі. Навчання потрібної елементарної теорії музики, аранжування, систематичний підхід до зєднання співу із грою на бандурі, та Зіновій Штокалко і кобзарські лади. Також кожний учасник мав по декілька індивідуальних лекцій.

При тому відбувались дуже цікаві та конче потрібні дискусії про ролі бандури у нашому суспільстві, таких філософічних питаннях в інструкторській практиці. Ділилися при тому слідуєчими питаннями: "На скільки бандура є залежна чи незалежна від своєї історії? Чи є "ідеологічні" причини які показують певну ролі? Чи бандура є чи повинна в майбутньому стати універсальним інструментом? Чи бандура є масовий інструмент? Яка є ролі бандури поза Україною? Як найкраще зацікавити бандурою українську молодь?

Обмін думок над такими питаннями, дуже важливе для дальшого розвитку кобзарського мистецтва.

У п'ятницю 30 грудня відбувся неформальний кобзарський вечір у залі Визвольного Фронту. Учасники курсу та любителі кобзарського мистецтва мали нагоду познайомитись.

В програмі були сольові та ансамблеві виступи бандуристів.

На кінець слухачі та бандуристи колядували під акомпаньямент бандур. Ті, що мали змогу залишитись у Нью Йорку на довше, далі брали участь у курсі до 4-го січня. Викладачі Юліян Китастих і Микола Дейчаківський працювали з ними над технікою гри на бандурі, вокалом, теорією, аранжуванням, та провадження ансамблевих занять.

ТУБ та Капеля Бандуристів ім. Т.Ш. плянує влаштовувати такі курси щорічно, міняючи головну тему з року на рік. Слідуєчий курс плянується від 26 до 31-го грудня в Торонті, Канада, а головною темою буде: "ПРОВАДЖЕННЯ ГРУПОВИХ ЗАНЯТЬ".

Дарка Лещук





*Посередині проф. д-р П. Гой.  
Стоять ззаду М. Чорний, М. Дейчаківський, Ю. Китастих, Т. Павловський.*



*...під час концерту*



*Мистецька виставка під час курсу.*

## КОБЗАРСЬКА ОСВІТНЯ КОМІСІЯ

В 1983 році, гурток бандуристів зорганізували Освітню Комісію, яка має на меті сприяти розвитку кобзарства, способом придбання, публікацій, і поширення музики та літератури про бандуру. Найголовніше ми спромоглися скласти бібліотеку музичних творів і статей, видали 10 збірок нот та приготуємо матеріали (педагогічні) на кобзарські курси та для шкіл.

Найновіші наші видання нот на бандуру:

ЗБІРКА 14 твори на Шевченківський Концерт

ЗБІРКА 25 Українські Народні Канти

Плянємо видати збірку нот відзначаючи 5-ліття смерті Григорія Китастого, працюємо над розкладом навчання по школах та курсах/таборах і надіємось закупити склад дитячих бандур.

На складі бібліотеки: available materials:

ЗБІРКА 1 — 21 пісень для початківців ..... 4.00 дол.

COLLECTION 1 — 21 songs for the beginner

ЗБІРКА 2 — 16 пісень (другий рік навчання) ..... 4.00 дол.

COLLECTION 2 (for the 2nd student)

ЗБІРКА 3 — 19 народних пісень ..... 4.00 дол.

COLLECTION 3

ЗБІРКА 4 — 18 народних пісень ..... 4.00 дол.

COLLECTION 4

ЗБІРКА 5 — інструментальні твори ..... 4.00 дол.

COLLECTION 5

ЗБІРКА 12 — інст. твори Г. Китастого ..... 4.00 дол.

COLLECTION 12 — instr. pieces by Kytasty

ЗБІРКА 13 — коляди та щедрівки ..... 4.00 дол.

COLLECTION 13 — Christmas carols

ЗБІРКА 14 — твори на Шевченківський концерт ..... 5.00 дол.

COLLECTION 14 — Songs to the words of Shevchenko

КЛЮЧІ до строєння бандури ..... 7.00 дол.

TUNING KEYS ("T" type)

"ЖИВІ СТРУНИ" — книжка про бандуристів ..... 25.00 дол.

"LIVING STRINGS" — book on banduristy

ПЛАТІВКИ — RECORDS ..... 8.00 дол.

"ЛІТА МОЛОДІЇ" — ансамбль молодих банд. (Г. Китастий-дор.) ..... 8.00 дол.

"YEARS OF YOUTH" — combined youth ensemble

Ансамбль школи Коб. Мистецтва ..... 8.00 дол.

BANDURA SCHOOL OF NEW YORK

"ГОМІН СТЕПІВ" — ансамбль молодих банд. ..... 8.00 дол.

"ECHOES OF THEN STEPPES"

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ Ім. ШЕВЧЕНКА — UKRAINIAN BANDURIST CHORUS

# коляди (укр., амер. та інстр.) ..... 8.00 дол.

# 18 "Взяв би я бандуру", та інст. .... 8.00 дол.

# 19 "Грай бандуро" ..... 8.00 дол.

# 20 "Ой, гиля, гиля" ..... 8.00 дол.

# 21 "Реве та стогне", Блажен муж" ..... 8.00 дол.

postage+20% \_\_\_\_\_

TOTAL \_\_\_\_\_

Make checks payable to  
BANDURA EDUCATIONAL COMMISSION  
in US funds only  
no foreign personal checks



## BANDURA EDUCATIONAL COMMISSION

In 1983, a group of bandurists organized the Bandura Educational Commission with the purpose of promoting the bandura by collecting, publishing and disseminating music and literature concerning the bandura. Our prime accomplishments have been in organizing a music library, publishing 10 collections of bandura music and preparing materials for bandura schools and courses.

The newest publications of bandura music include:

collection 14 music to the words of Taras Shevchenko

collection 15 Ukrainian Folk Canticles

We are planning on publishing a collection of music honoring Hryhory Kytasty, preparing a curriculum for schools and courses, and are intending on purchasing children's banduras.

for more information and catalogues:

### BANDURA EDUCATIONAL COMMISSION

**Dr. Ihor Mahlay — coordinator**

**1893 West Royalton Road**

**Broadview Hts., Ohio 44147**

## ШАНОВНИЙ ПАНЕ РЕДАКТОРЕ!

З великою увагою та насолодою прочитав число журналу "Бандура" за липень-жовтень 1986 року, головню статтю п. В. Мішалова про бандуриста Л. Гайдамаку та про диригента В. Божика. Проте, що обидві ці статті мають до діла з українською дискографією, хочу висловити кілька своїх думок та зауважень, бо вважаю, що для майбутнього дослідника української музики, а звукозаписів зокрема, це матиме деяке значення.

У статті про бандуриста Л. Гайдамаку автор п. В. Мішалов наводить цікаві етапи з життя та музичної діяльності відомого бандуриста. Не навів тільки ще однієї, на мою думку, дуже цікавої звукозаписної діяльності видатного діяча кобзарського мистецтва. Тому, що стаття базується на споминах самого мистця, мабуть він сам про це забув або не мав під рукою відповідних даних про свою давню діяльність, головню про групу бандуристів при клубі "Металіст" в 1920-их роках.

В моїх звукозаписних архівах знаходиться каталог музтресту "Культурпромоб'єднання" деє із початку 1930-их років і там на ст. 92 написано таке:

"Арт. Госоперы Савин И.С. (тенор) в сопров. орк. укр. INSTR. (кобзы, лиры, сопилки и др.) клуба "Металлист" (Харьков) п/упр. Гайдамаки Л. Гранд 28010 НЕЗАМОЖНИЦКА (бедняцкая, муз. Богуславського....1051

а) ОЙ ПИД ГОРОЮ, ПИД ПЕРЕВОЗОМ

б) ОЙ ДИВЧИНА ГОРЛИЦА, нар. песни гарм. Лисенко...1052

"Арт. Госоперы Савин И.С. (тенор) и Маркотенко И.А. (баритон) в сопров. орк. укр. INSTR. (кобзы, лиры, сопилки и др.) клуба Металлистов (Харьков) п/упр. Гайдамаки Л.

Гранд 32050 МОЛОТКИ, муз. Козицького.....1067

ОЙ ЗАЦВИЛА ПАПОРОТЬ, муз. Верховинца .....1068

исп. арт. Маркотенко И.А."

На підставі вище наведеної документації було б цікаво і доцільно прослідити докладніше цю ділянку бандуриста Л. Гайдамаки. Можливо він сам має про це матеріали, але їх переочив. Цікаво також, чи таких записів не було більше. Тому було б побажане, щоб, або пан Мішалов, або сам бандурист Гайдамака, подали додаткові інформації із цієї ділянки.

А в статті про діяльність диригента Володимира Божика на сторінці 25 написано таке: "Тут підготовляє (В. Божик) Капелю до концертного турне в 1951 році по Америці й Канаді. Тоді в Монтреалі Капеля записує з Б. Божиком *платівку*." (підкреслення моє).

Платівку — значить одну, що й не відповідає дійсності. Тоді всі записи були ще роблені на платівках в 78 оборотів на хвилину. Тому в Монтреалі було зроблено і видано фірмою РСА Альбом Капелі ч. 2, в якому було аж шість платівок, а саме:

1. 33-1408 НА ЙОРДАНСЬКІЙ РІЧЦІ, обр. К. Стеценко  
1409 СВЯТІ СИДІЛИ, обр. В. Божик
2. РР-1410 ВПЕРЕД, обр. В. Божика  
1411 ДУМА ПРО НЕЧАЯ, обр. О. Кошиця, солісти: П. Садовий і В. Кучер
3. РР-1412 ЗАКУВАЛА ТА СИВА ЗОЗУЛЯ, муз. П. Ніщинського, соло Г. Попов  
1413 ДУМА ПРО ПОЧАЇВСЬКУ БОЖУ МАТІР обр. М. Леонтовича, солісти: Д. Зоренко, Е. Цюра
4. РР-1414 ОЙ, ТИ ДІВЧИНО ЗАРУЧЕНАЯ, ч. I солісти: Д. Любанський, І. Зайферт  
1415 ОЙ, ТИ ДІВЧИНО ЗАРУЧЕНАЯ, ч. II солісти: Д. Любанський, І. Зайферт.
5. РР-1416 ОЙ, ПО ГОРІ обр. П. Потапенка, солісти: І. Зайферт, І. Попов  
1417 КОТИЛАСЯ ЯСНА ЗОРЯ З НЕБА, обр. М. Лисенка, соло:   
.: Д. Черненко, Е. Цюра, Ф. Погорілий
6. РР-1418 В'ЯЗАНКА УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ  
1419 ОЙ, ГОП ТИНИ-НИ, укр. танц. пісня.

Всі, вище наведені, записи було зроблено в березні 1951-го року, а менажером Капелі був тоді А. Запаринюк.

Кінчаючи цей лист до редакції, хочу висловити побажання в імені майбутніх дослідників української музики, щоб всі дописувачі, яких матеріали мають що небуť спільного з українськими платівками або іншої форми звукозаписами, подавали якнайповніші і точніші інформації, такі як: час запису, обставини, числа платівок та платівок та матриць, назви творів, композитори, виконавці і т.д.

С. Максимюк

\*\*\*\*\*

**ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ І  
РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ ЖУРНАЛ «БАНДУРА»!  
«БАНДУРА» — ЦЕ ЄДИНИЙ МУЗИЧНИЙ  
ЖУРНАЛ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ!  
ТІЛЬКИ ВІД ВАС ЗАЛЕЖИТЬ ІСНУВАННЯ  
ЖУРНАЛУ «БАНДУРА»!**



## НОВИЙ ТРАНСПОРТ БАНДУР ВІДЛЕТІВ ДО БРАЗИЛІЇ

При кінці м. грудня, 1988 р. новий транспорт бандур відлетів до провінції Уніао да Віторія.

Це були перші бандури які вислано поза межі Куритиби і Прудентополя до провінції Віторія для Школи Українознавства.

Усі ці десять бандур закупив відомий на терені Шикаго український підприємець — меценат української культури пан Іван ДЕРКАЧ. Новозаснований там гурток бандуристів буде називатись: Ансамбль імени ІВАНА ДЕРКАЧА.

При тій нагоді слід додати, що пан Деркач вже довгі роки постійно жертвує на різні культурні потреби церковні, а також для молодіжних організацій.

Школа Кобзарського Мистецтва в Нью Йорку і всі бандуристи висловлюють Вам ЩИРЕ СПАСИБІ!

М. Чорний

## ХАРДІН АМЕРИКА — АРГЕНТИНА

Це є місцевість положена в чудовому Міссіонес недалеко Апостолес, Посадас і Обери. там є 250 українських родин, 70 членний танцювальний гурток. 20 січня 1989 п. п. М. Чорний завіз 4 бандури і заснував довго очікуваний гурток бандуристів. Там потрібно ще щонайменше 20 бандур. З того 2 бандури були подаровані Суспільною Опікою в Торонті Канада.

## ЕНКАРАНСЙОН — ПАРАГВАЙ

28-го січня п. М. Чорний відвідав Енкарансйон, де є велике скупчення українців, мають православну і католицьку церкву, народній дім. Є там багато молоді, яка говорить по українськи. Тим часом вони дістали одну бандуру. Потрібно ще щонайменше 11.

Просимо бандуристів Америки і Канади зложити пожертви на закуп бандур, або подарувати бандури, які часами лежать невикористані. ЩИРЕ СПАСИБІ!



1000-ліття Хрещення України в Обері, Міссіонес — Аргентина.  
Ансамбль бандуристів "Діброва".

**УКРАЇНСЬКА  
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА  
КООПЕРАТИВА  
«САМОПОМІЧ»**

**в Нью-Йорку**

**вітає**

**СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ**

**з її небуденними успіхами в праці  
над збереженням кобзарського мистецтва —  
гордості українського народу,**

**висловлюючи зокрема найвище признание**

**НАШІЙ МОЛОДІ,**

**що з посвятою включилася в ряди**

**КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА**

**★ ★ ★**

**Ця найстарша й найбільша**

**УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ**

**все готова**

**служити усіми банковими послугами**

**НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ**

**на найбільше корисних умовах,**

**що їх кредитівка дає своїм членам.**

**Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union  
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.  
Tel. (212) 473-7310.**



**Український  
Народний  
Союз**



**Ukrainian  
National  
Association**

**НАЙСТАРША І НАЙБІЛЬША БРАТСЬКА  
ЗАБЕЗПЕЧЕНЕВА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНЦІВ  
В АМЕРИЦІ І КАНАДІ**

---

- |   |   |
|---|---|
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Має 19 клас модерного забезпечення;</li><li>• Сума забезпечення не має обмежень;</li><li>• Виплачує найвищу дивіденду;</li><li>• Видає щоденник „Свободу”;<br/>„Український Тиждень”<br/>і журнал для дітей „Веселку”;</li><li>• Уділяє стипендії студуючій молоді;</li><li>• Удержує вакаційну оселю „Союзівку”.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Offers 19 types of life insurance protection;</li><li>• There is no limit to the amount of insurance;</li><li>• Pays out high dividends on certificates;</li><li>• Publishes the "Svoboda" daily, the English-language "Ukrainian Weekly" and the children's magazine "Veselka" (The Rainbow);</li><li>• Provides scholarships for students;</li><li>• Owns the beautiful estate Soyuzivka.</li></ul> |
|---|---|

**ЗАПРОШУЄ ВАС ТА ЧЛЕНІВ ВАШОЇ РОДИНИ ЗАБЕЗПЕЧИТИСЯ  
В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ СОЮЗІ!**

**Ukrainian National Association**

**30 Montgomery Street, P.O. Box 17A — Jersey City, N.J. 07303  
Telephone: (201) 451-2200**

## ЗМІСТ

|  |    |
|--|----|
| В. Таловиря — Т.Г. ШЕВЧЕНКО І УКРАЇНСЬКИЙ КОБЗАРСЬКИЙ ЕПОС.. | 1  |
| А. Височенко — З ОПОВІДАНЬ БАНДУРИСТА .....                  | 10 |
| Гнат Хоткевич — БАНДУРА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ .....               | 14 |
| Микита Думка — ЗВІДКИ ПІШЛА НАЗВА "БАНДУРА" .....            | 22 |
| Ігор Бугасєві — КОБЗАРСЬКЕ СВЯТО В СОКОРИНЦЯХ .....          | 23 |
| О. Мізинець — КОНКУРС ВИКОНАВЦІВ .....                       | 27 |

### *ЗАПІЗНАЙТЕСЬ З ЧЛЕНАМИ РЕД. КОЛЕГІЇ*

|                                  |    |
|----------------------------------|----|
| Ігор Соневицький .....           | 32 |
| Дарія Гординська-Каранович ..... | 33 |
| Роман Савицький .....            | 33 |
| Юрій Олійник .....               | 34 |
| Іван Вовк .....                  | 35 |

### *ДОПИСИ:*

|  |    |
|--|----|
| Сестра Діонізія Шевчук — СВЯТКУВАННЯ 1000-ЛІТТЯ В МІССІОНЕС. . | 36 |
| Ольга Корчагін — ДРУГИЙ КУРС ГРИ НА БАНДУРІ .....              | 37 |
| Д-р М. Рубінець — Ю. КИТАСТИЙ ЗНОВУ ВІДВІДАВ ПІВД. АМЕРИКУ     | 38 |
| АНСАМБЛЬ "БАНДУРА" ПАРИЖ .....                                 | 40 |
| ПІСНІ Й МЕЛОДІЇ УКРАЇНИ .....                                  | 40 |
| Михайло Ляхович — ВЕЧІР ПРИСВЯЧЕНИЙ БАНДУРІ .....              | 42 |
| ЖИВІ СТРУНИ .....  | 44 |
| Oksana Rodak — MÜNICH '88 BANDURA COURSE .....                 | 46 |
| В. Пилипович — ПЕРЕМИСЬКІЙ "БАНДУРІ" .....                     | 49 |
| HNAT KHOTKEVYCH .....  | 50 |
| Oksana Rodak — YARKO ANTONEVYCH .....                          | 51 |
| Olga Kravetz — BANDURA CAMP 1988 .....                         | 54 |
| Юрій Мошинський — БАНДУРА В ДЕНВЕРІ .....                      | 56 |
| Дарка Лешук — КУРС ІНСТРУКТОРІВ .....                          | 57 |
| КОБЗАРСЬКА ОСВІТНЯ КОМІСІЯ .....                               | 59 |
| С. Максимюк — ШАНОВНИЙ ПАНЕ РЕДАКТОРЕ! .....                   | 60 |
| М. Чорний — НОВИЙ ТРАНСПОРТ БАНДУР ДО БРАЗИЛІЇ .....           | 62 |

---



SCHOOL OF BANDURA  
84-82 164th Street  
Jamaica, N. Y. 11432

